

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אין לייצר תלות אצל המחונך ו'להחזיק' אותו.
בשלב מסוים, אחרי שמעמידים תלמידים ומשקיעים בהם,
צריך לדעת לשלוח אותם – לא להחזיק אותם,
אלא לתת להם להיות עצמאיים.

[מתוך השיעור 'זוגיות מחשמלת']

לך-לך תשפ"ג

הגליון מוקדש לעילוי נשמת יוסף בן רוזה ע"ה חיון. נלב"ע א' מרחשון תשפ"ג

25 הארץ המובטחת
מלכות ישראל תיקון המדינה
מנהל מקרקעי ישראל

26 הסיפור החסידי
לסמוך על מושכל ראשון
רבי מנחם נחום מטשרנוביל

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
מכתב לכינוס 'הקהל'
והתחלת שאילת גשמים

**29 פאָרוֹ דִּלְקָיִם
רַחֲמִים שְׁל אִמָּא**
רְזִי יִלְפֹד אוֹתְנִי עַל "יוֹם הָאֵם" הַיְהוּדִי
וְיִסְפָּר לָנוּ עַל מְסִירוֹת הַנְּפִשׁ
שְׁל רַחֵל אִמִּנוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל

04 לדעת לשחרר
נקודה מעובדת
התכוננת למצוה, קיימת אותה בחיות –
כעת שחרר אותה

05 זוגיות מחשמלת
תיקון הדיבור – מהכנה לשחרור
סוד החשמל בחיי הנישואין

12 שינוי הטבע
כתר-שם-טוב אות כד
המעבר מ"טבע ראשון" ל"טבע שני"

16 סוד החשמל: הכנעה הבדלה המתקה
כתר-שם-טוב אות כח
מיסודות ההתבוננות והעיון
בשיעורי וספרי הרב

21 חתימה ומסירה
"ויצאה והיתה" – הערות במסכת גיטין
חכמת רבי מאיר

22 מן הכח אל הפועל
קול שמחה
נסיונות החיים – הוצאה מהכח
אל הפועל

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו בתוך כל בית ישראל. **שבת פרשת לך-לך** בפתח ועֵמָה **גליון נפלאות** חדש ומלא בכל טוב.
מה בגליון?

בשבת האחרונה, שבת פרשת נח, **התוועד הרב פעמיים**, בליל שבת וביום השבת. שני שיעורים אלה מופיעים בגליון שלפניכם, האחד כשיעור הפותח והשני במדור **קול שמחה מורחב** לפרשת לך-לך. את חלק השיעורים משלימים שני שיעורי **כתר-שם-טוב**, **מתוקים** ומלאי **'עבודה'** כתמיד [ועם הקשר לפרשתנו].

בשיעור הראשון, **שיעור לשבת חתן**, יש מגוון הסברים ל**סוד החשמל**, המופיע באופן 'כפול' ברמות שונות בחיי הנישואין. השיעור חותם בהתבוננות מיוחדת על **הצורך לשחרר את המעשים שלנו** – התבוננות שהודגשה גם ב**נקודה המעובדת**.

שני השיעורים ב**כתר-שם-טוב** הם **שיעורים קצרים ויסודיים**, מלפני 3-4 שנים. שיעורים אלה מציבים את **יסודות תורת הבעל שם טוב** מתוך דרשת פסוקי לך-לך – **מצוות ה' הראשונה ליהודי הראשון**.

ומדור קול שמחה, שעדיין טרייחיסית, נותן פן חדש ל**עבודת האדם בעולם ותכלית נסיונותיו** – הכל כדי לגלות ולהוציא לפועל את הכח האין-סופי שטמן בו ה'.

שבת שלום ומבורך והתחלה של הליכה חדשה ושמחה – בחיי הכלל ובחיי הפרט!
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

לדעת לשחרר

שקע, מתוך ההתבוננות והדבור העמוקים, ולחזור לעבודה של תיקון עולם והשפעה על המציאות. בעומק, היציאה מהתבה לא מיועדת רק עבור האדם עצמו, שצריך לדעת להמשיך לפעולה הבאה. יש לה תפקיד משמעותי לא פחות ביחס לתבה עצמה: לדבור או מעשה טוב יש להתייחס כנצחיים – כל מצוה או פעולה טובה עומדת בפני עצמה, ממשיכה להתקיים ולפעול גם לאחר שהאדם סיים לעסוק בה. לשם כך, על האדם לדעת לשחרר – להכיר שמעשיו ודבוריו אינם שלו ומכוחו, הם מתנה אלוהית ש'גדולה ממנו', ועליהם להשתחרר ולצאת לדרך עצמאית ופעילה. "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם" – לא די בכך שהדברים הם "מן הלב", כדי להכנס לזולת ולפעול הם צריכים לצאת מן הלב ולקבל קיום עצמאי.

לעקרון הזה דוגמאות רבות בחיי האדם, כאשר הדוגמא המובהקת ביותר היא גידול ילדים או חינוך תלמידים: בשלבים הראשונים נדרשת מעורבות מלאה, עשייה ותיקון על כל צעד ושעל של חינוך, עוד לפני שניתן לבנות מערכת פנימית ביחס עם המחונוך. רק אחר כך ניתן לבוא ולהכנס לעולמו הפנימי – להשפיע השפעה טובה וחיונית שתתקבל בפנימיותו. אך בסופו של דבר, בזמן הנכון, חייבים גם לצאת מהמעורבות המלאה – לדעת לשחרר את הנער שגדל לדרכו שלו, לחיים עצמאיים של פעילות ברוכה ומועילה.

אחד מיסודות החסידות הוא הדגש על מה שסובב את עצם לימוד התורה, קיום המצוות ועבודת התפלה – לפני, תוך כדי וגם אחרי. תוך כדי קיום המצוה, החסיד גורס שלא די בגוף הדבור או המעשה – צריך להחדיר לתוכו נשמה פנימית, התעוררות, חשק והתלהבות. לשם כך נדרשת עבודת הכנה לפני התפלה והמצוה, שמתקנת את האדם ומכינה את הדבור והמעשה שיהיו כדבעי. לא פחות מכך, נדרשת מהאדם עבודה נכונה גם לאחר המעשה – בשלב בו מתגלות התוצאות המאירות שלו, אך עלולה גם להתגנב הגאווה ללב.

"עמוד התפלה" של הבעל שם טוב מתבסס על סודות תבת נח, כאשר המצוות לשעתן של התבה מתפרשות לדורות כמצוות נצחיות העוסקות בתבות התורה והתפלה. שם ניתן למצוא את כל שלשלת השלבים: ב"עשה לך תבת עצי גפר" מתבטאת עבודת הכנה ותיקון של התבה, כך שתהיה ראויה לתפקידה (כאשר אצל נח עצמו עבודת ההכנה לשנה של שהות מצילת נפשות בתבה לקחה 120 שנה!). "בא אל התבה" הוא הציווי להכנס אל תבת הדבור באופן מלא, עם כל כחות הנפש, עם השכל והרגש, עם החשק וההתלהבות, ואפילו עם כל העולם הסובב את האדם (כפי שנח הביא את העולם כולו אל התבה שבנה). אך במובן מסוים החידוש העיקרי הוא הציווי "צא מן התבה" – בסופו של דבר על האדם לצאת מתוך העולם הפנימי בו

שיעור

תיקון הדיבור - מהכנה לשחרור

זוגיות מחשמלת

קיצור מהלך השיעור

בשבת־נח התקיימה אצל הרב שבת־חתן והרב דרש לכבוד **החתן והכלה**. עיקר השיעור הוא דרוש מעמיק בסוד **החשמל** בין בני הזוג וביחסי אנוש בכלל. **פרק א** הוא פרק עמוק על כפל סוד החשמל, ראשית **בהתכללות** בני הזוג (שהיחס ביניהם גופא הוא חשמל) ובהמשך בשני פירושים שונים של סוד החשמל המלמדים על **תכונות חשובות** בחיי הנישואין. **פרק ב** הוא דרוש יפהפה הקושר את הכל ל**סוד התבה** לאור דרושי הבעל שם טוב, מסביר את התהליך הפנימי של "עשה לך תבת וגו'"-"בא... אל התבה"-"צא מן התבה", כאשר עיקר החידוש הוא בסוד "**צא מן התבה**" המלמד אותנו כיצד **לשחרר** את המילים, הפעולות וגם הבנים והתלמידים כדי שימשיכו **באופן עצמאי לפעול פעולות נצחיות**. יצוין שהדרוש במקורו יצא מרמזי שמות החתן והכלה. פרק הרמזים הללו, מהם עולים כללים גדולים ביחס לדרשת שמות בני־זוג בכלל, הושמט במהדורה המודפסת – אך הוא נשלח ברשימת התפוצה אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il.

עד החתונה כל אחד מבני הזוג הוא "מעשה בראשית", וכשהם מתחתנים הם עולים ל"מעשה מרכבה".

חז"ל מסבירים שהסוד של חשמל הוא "עתים חשות עתים ממללות"². הזיווג הראשון הוא אדם וחווה. ה' ברא אותם כך שיכלו להיות משיח ואשתו – ה' ברא את העולם בשביל

ב חגיגה יג, ב.

א. שני חשמלים התכללות החשמל

המלה הכי רוטית־סודית בתנ"ך היא המלה חשמל, שמופיעה רק בספר יחזקאל, ב"מעשה מרכבה"^א. כל חתונה היא "מעשה מרכבה" –

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. קבלת פנים ללוי־צחק ש"י שאול ונאוה־תהלה תחי' שפירא. ליל שבת נח תשפ"ג - כפ"ח.

א יחזקאל א, ד ויכז; ח, ב.

אומר^ט ש־כִּז היינו ראשי תיבות כִּף זכות ו־כח ראשי תיבות כִּף חובה.

רגילים לחשוב ש"כִּף זכות" היא רצויה ו"כִּף חובה" היא שלילית, אבל ל"כִּף חובה" יש משמעות חיובית – "חובה" במובן של התחייבות. יהודים הם בעלי קבלת-עול בטבע^ז, הם מוכנים ואוהבים להתחייב. הכפל של כִּף זכות בכִּף חובה אומר שזו זכות להתחייב. זו בדיוק המהות של חתונה – החתן והכלה מתחייבים זה לזו, וההתחייבות הזו היא הזכות הכי גדולה, "זכו שכינה ביניהם".

הרגשת הזולת ומהירות הכריתה

נעמיק יותר בענין של החשמל: הזכרנו את הפירוש בחז"ל, "עתים חשות עתים ממללות", אבל יש עוד כמה דרכים לפרש את הסוד של חש-מל. אנחנו יודעים שיסוד בתורת הבעל שם טוב הוא הסוד של חש-מל-מל^א, הכנעה-הבדלה-המתקה – הבעל שם טוב כבר נותן שני פירושים ל"מל", לשון כריתה והבדלה (כמו ברית מילה) ולשון דיבור (מילול, כמו בפירוש של חז"ל). הבעל שם טוב לא אומר חש-חש, אבל גם ב"חש" יש יותר מפירוש אחד.

"חש" הוא גם לשון תחושה, כך שאפשר לפרש חש-מל – לחוש את מי שעומד מולי. היכולת לחוש את מי שעומד מולי היא ענין עיקרי מאד בנישואין. התכלית של הנישואין היא עמידה פנים בפנים. אם בני זוג לא מרגישים אחד את השני, סימן שעומדים אחר באחר – צריכים להסתובב ולעמוד פנים בפנים, זה מול זו, ואז אפשר לחוש את מי שמולי. כאשר מרגישים טוב את מי שעומד מולי, גם התקשורת היא נכונה – יש קשר בין ה"מל" במובן של מול ל"מל" מלשון דיבור, כמו שעוד נרחיב.

משיח – אבל הם חטאו, גם התחילו לעשות תשובה. מאז כל זיווג, בפרט זיווג של יהודים, הוא תיקון לאדם וחווה. כמו שאנחנו מסבירים^ב, היחוד של אדם וחווה – ושל כל זוג שבא לתקן אותם – הוא בסוד החשמל, משתיקה לדיבור. אדם הוא לשון דממה, השתיקה שלו צריכה להיות תהלה לה', "לך דמיה תהלה"^ג. חווה היא לשון חוות-דעת, "לילה ללילה יחווה דעת"^ה, לשון של דיבור והבעה, "תשעה קבין של שיחה"^ו. אם כן, כל זיווג הוא בעצם סוד של חשמל – "חש" בשתיקה של האיש ו"מל" בדבור של האשה.

אבל זו לא התכלית – בשביל זיווג צריך

התכללות^ז, שגם אצל האיש יהיה "מל" של דבור וגם אצל האשה יהיה "חש" של שתיקה. לכן קוראים מה ד-מה, בן ד-מה, מה ד-בן ו-בן ד-בן. אם כן, לכל אחד מבני הזוג יש את סוד החשמל שלו, את ה"עתים חשות עתים ממללות" בתוך עצמו, ושני בני הזוג ביחד הם שתי בחינות של חשמל^ח.

יהודים הם בעלי קבלת-עול בטבע, הם מוכנים ואוהבים להתחייב

הזכות להתחייב

בחכמת המספר חשמל (378) הוא המשולש של זך (סכום כל המספרים מ-1 עד 27) וכפל-התכללות של חשמל, חשמל-חשמל (756), היינו היהלום של זך (משולש על גבי משולש, שיוצרים יחד צורת יהלום) – שהוא כז כפול כח (לפי הנוסחה של מספרי יהלום: $(n+1) \cdot n = n \cdot (n+1)$). רבי אברהם אבולעפיא

ג שיערי אהבה ורצון מאמר "פרצוף הדעת".

ד תהלים סה, ב.

ה תהלים יט, ג.

ו קידושין מט, ב.

ז ע"ח שער כ"ט ובהגהות השמ"ש שם.

ח שמות החתן והכלה לכבודם נאמר הדרוש עולים בגימטריא ב"פ חשמל.

ט ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ח עמ' 161, ע"פ דברי רבי אברהם אבולעפיא בכ"מ.

י סה"מ תש"ד עמ' 5. ובכ"מ.

יא כש"ט (קה"ת) אות כח. וראה בשיעור ו' אייר תשע"ט – נדפס לקמן.

בחיי הנישואין חשובה הזריזות – מהי זריזות? אנרגיה. האיש צריך להיות מלא אנרגיה בשביל לשמח את אשתו ולהנהיג טוב את הבית

מעט – כתוב "אשה יראת הוי'¹ היא תתהלל"². יש לפסוק כמה פירושים. אנחנו אוהבים להזכיר³ את הפירוש⁴ ש"אשה יראת הוי' היא תתהלל" ב"חן" וב"יפי" שנזכרים קודם בפסוק. לענייננו, "תתהלל" הוא דבור, הלל ושבת, אבל הוא בבנין התפעל, דבור בדרך ממילא – כמו רעדט־זיך או זינגט־זיך באידיש⁵ – דבור שזורם מעצמו, כמו "תפליתי

שגורה בפיי" של רבי חנינא בן דוסא⁶. הדבור בבית צריך לזרום, לא צריך שהתקשורת תהיה קשה – הכל צריך לזרום. איך זוכים לכך? מכח "אשה יראת הוי'", "בנין המלכות מן הגבורות". נסביר קצת יותר: חש הוא גם לשון חשש. כשאני בא לדבר אני צריך לחשוש שלא לפגוע בזולת. הרבה פעמים אני מדבר בלי לשים לב ופוגע בזולת בלי לרצות. לכן, לפני שמדברים צריך לחשוב על הדבור (גם שרש **חשב** הוא לשון **חש**) – צריך לחוש את הזולת, איך הדברים יתקבלו אצלו, ולהזהר לא לפגוע, להזהר מאונאת דברים. ידוע כמה חז"ל הזהירו מאונאת אשתו⁷, אדמו"ר הזקן אומר חזק מאד כמה זה חמור⁸

טז משלי לא, ל.

יד יין משמח ח"א שער ראשון בתורה "שכלול הכלה"; חסדי דוד הנאמנים ח"ז עמ' 34; הנרות הללו נר חמישי עמ' 105. ועוד.

יח ראה חידושי מהר"ם שיף לכתובות יז, א; תו"ח ויצא לג, ב; עבודת ישראל ויצא ד"ה "ורחל היתה יפת תאר". לקו"ש ח"ד עמ' 1232; ח"י"ט עמ' 85 הערה 31; חכ"ט עמ' 262 והערה 118.

יט ראה **מודעות טבעית** עמ' צו הערה מט, והטבע היהודי עמ' מח.

כ ברכות פ"ה מ"ה.

כא ב"מ נט, א.

כב שו"ע אדה"ז חו"מ הלכות אונאה וגניבת דעת סל"ב. וזה לשונו:

וצריך לזהר מאד באונאת אשתו שלא לצערה בדברים שמתוך שדמעתה מצויה פורענות אונאתה ממנה לבא. ולעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בביתו של אדם אלא בשביל אשתו וכך אמרו חכמים לבני דורם כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו.

מה עוד אפשר לפרש ב"חש"? הרב הסביר פעם מלשון חיש מהר]. נכון. אחד הפירושים ב"חש" הוא לשון זריזות. זריזות היא אחד מהיסודות של החסידות. הבעל שם טוב צווה על שלשה דברים, אמר שיש שלשה דברים שהם יסוד העבודה⁹: להיות פקח, במובן שהעולם קורא פקח – להבין בעיני העולם, לא להיות 'בטלן',

לא להיות 'שלימול'. להיות שמח – לשמוח תמיד, בכל מצב. הדבר השלישי הוא "זריזות במתינות" – צריך להיות זריז, אבל לא פיזי. זריזות בלי מתינות יכולה להיות בעייתית, לכן צריך את המתינות, אבל העיקר הוא הזריזות. הזכות של אברהם אבינו בעקדה, הנסיון האחרון של אברהם אבינו, היא "זריזותיה דאברהם"¹⁰ (כמו שלומדים גם בתניא¹¹). גם בחיי הנישואין חשובה הזריזות – מהי זריזות? אנרגיה. האיש צריך להיות מלא אנרגיה בשביל לשמח את אשתו ולהנהיג טוב את הבית. הפירוש של "חש" מלשון זריזות מתקשר ל"מל" לשון כריתת ברית – מוהל צריך להיות זריז, לכרות את הערלה בזריזות. ברית כמובן שייכת גם לחתונה, שהיא כריתת ברית – צריך זריזות להסיר את הערלה, את מה שמפריע לקשר, ולכרות ברית נצחית בין בני הזוג.

מהגבורה למלכות ומהחכמה ליסוד

יש כלל ש"בנין המלכות מן הגבורות"¹². ה"מל" לשון דבור, הדבור הנכון למי שעומד מולך, נבנה מהגבורות. ב"אשת חיל" – שנאמר עוד

יב כש"ט (קה"ת) הוספות אות רה (מסה"ש קיץ ה'ש"ת עמ' 52). וראה גם בשיעור ו' אייר ע"ט הנדפס לקמן.

יג חולין טז, א.

יד פרק כו.

טו ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

ההמשכות האלה הן החשמל הכפול שצריך להיות בין החתן והכלה.

ב. לדעת לשחרר את התבה לעשות לבוא לצאת

כמו שפרשת בראשית היא פרשה כללית, גם פרשת נח היא פרשה כללית^{כז}. גם הסוד של בנין ותיקון הדבור, "בנין המלכות מן הגבורות", שייך לפרשת נח. הבעל שם טוב מסביר שהתבה רומזת לתבות של תורה ותפלה. בבעל שם טוב על התורה הדרשות על תבת נח תופסות בערך חצי ספר^{כח}.

ביחס לתבת נח יש שלשה פעלים עיקריים, שלשה ציוויים של ה' לנח – "עשה לך תבת עצי גפר^{כט}", "בא... אל התבה"^ל ו"צא מן התבה"^{לא}. את שלשתם צריכים להבין ביחס לתקון הדבור, לבנין ה"תבה":

"עשה לך תבה" אומר שצריך לתקן את התבה – עשיה לשון תיקון^{לב}. צריך לומר בתפלה תבה כזו שתכיל את כל העולם, הכל נכנס לתבה – לכן נח היא פרשה כללית, כנ"ל – ולשם כך צריך לעשות-לתקן את התבה (כולל העבודה של "צהר תעשה לתבה"^{לד}, להאיר את התבה, כמו שמסביר הבעל שם טוב^{לז}).

כז ראה ריש שיחת ש"פ נח תשנ"ב, ובכ"מ.

כח עמוד התפילה בפרשת נח.

כט בראשית ו, יד. "תבת עצי גפר" עולה 1255 - משה במספר קדמי.

ל שם ז, א.

לא בראשית ח, טז.

וכמה רמזים: עשה בא (ר"ת עב, העולה חסד, והשאר אותיות אשה) עולה משולש כז (חשמל, וכדלקמן בפנים), צא עולה משולש יג (אחד אהבה), וביחד עולים 469 (מספר שבת הי"ג, מספר תיבות שבעת ימי בראשית בתורה, ז פעמים זין וכו'). המלים הבאות – [עשה] לך – [בא] אל – [צא] מן – עולות 171, משולש חי. שרשי שלשת המשולשים – זך, אחד, חי – עולים נח"ן.

לב בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ); פסיקתא רבתי ו; זהר ח"א מז, ב.

לג בראשית ו, טז.

לד ראה בעש"ט עה"ת נח ידיח.

(קטע שאנחנו תמיד ממליצים לחתנים ללמוד בעל פה^{כז}). כדי לדבר באופן זורם, "תתהלל", צריך הקדמה של "אשה יראת הוי" – של חשש ורגישות שבונים דבור שבאופן טבעי חש את מי שעומד מולי, רגיש אליו ונוזהר מלפגוע בו. החשש והרגישות לחוש את הזולת לפני הדבור, באופן טבעי, נכללים ב"חש" לשון שתיקה – השתיקה שלפני הדבור, בה נבנה הדבור בצורה מתוקנת.

אם כן, שני פירושי חשמל שאמרנו כעת הם שתי המשכות, ששייכות לחתן ולכלה: חיש מהר שייך לספירת החכמה, בה מופיע "ברק המבריק על השכל"^{כד}

במהירות האור, הדבר הכי מהיר בטבע, מהירות הראיה השייכת לחכמה. מילה לשון כריתת ברית שייכת, כמובן, לספירת היסוד – שם ברית המילה. בארז"ל^{כה} סוד החשמל שייך לברית מילה – אחרי שכורתים ברית מופיע על העטרה אור החשמל. כתוב ש"יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"^{כו}, החשמל הראשון הוא המשכה מחכמה ("חש" לשון מהירות)

ליסוד ("מל" לשון כריתה והבדלה), המשכה השייכת לחתן, והחשמל השני הוא המשכה מהגבורה ("חש" לשון חשש ותחושה-רגישות) למלכות ("מל" לשון דבור), המשכה השייכת לכלה, "אשה יראת הוי" היא תתהלל". שתי

כג וראה יין משמח ח"א שער שני בתורה "עוץ נישואין"; ח"ה שער ראשון בתורה "אנה לידו ושמתי לך" – תיקון האונאה; כלל גדול בתורה ביאור ח.

כד תניא, אגה"ק טו.

כה שער מאמרי רשב"י, פירוש על זהר שה"ש; ספר הליקוטים וישלח פל"ו.

כו ע"ח שער הכללים פ"; של"א (פרצופי ז"ן) פ"ג ובכ"מ.

יש ציווי "בא אל התבה" – להכניס לתבה, לומר את המלים של התורה והתפלה עם כל הכוונה, עם כל החיות וכל ההתלהבות, להכניס את כל העולם אל תוך התבה הזו

אחרי הדבור

בתפלה עם כל החיות, דבר חשוב מאד, התכלית, תכל"ס, היא לצאת למציאות. צריך לקיים "אמור מעט ועשה הרבה"

התבה, הדבור בתפלה, ולעבור לעולם המעשה.

לשחרר את התבה

אבל יש כאן עוד הסבה, יותר מעמיק, ל"צא מן התבה". ההסבר שאמרנו עכשיו הוא שהאדם יוצא מהתבה בשבילו, בשביל לעשות את העבודה שלו, אבל מה קורה עם התבה בעצמה? התבה של נח נחה על הרי אררט – הארכיאולוגים

מחפשים אותה – אבל תבת נח שמתוארת בתורה היא נצחית, הצייווי "עשה לך תבה" כתוב בתורה, עם המדות של התבה, שיש להן משמעות לדורות^{לח}.

מה קורה כשבן אדם אומר תבה? צריך לעשות תבה כזו שתהיה נצחית. החידוש של השגחה פרטית לפי דרך הבעל שם טוב הוא שלא רק שכל פרט קטן הוא מושגה, אלא שכל פרט קטן הוא עם משמעות נצחית שנוגעת לתכלית של הכל, ביאת המשיח^{לט}. כשעושים תבה צריך לקחת בחשבון שגם אחרי שהאדם יוצא מן התבה היא ממשיכה לזוט, ממשיכה לפעול בעולם. דברנו בשבוע שעבר^מ על תיאורית הכאוס, שכל מעשה קטן יכול להשפיע השפעה מאד גדולה בקצה השני של העולם – התבה ממשיכה לזוט ולפעול. במובן הזה, האדם לא יוצא מן התבה רק בשבילו – אלא גם בשבילה, שהיא תוכל להמשיך הלאה. היציאה מן התבה היא גם מתוך הידיעה אחרי שעשיתי משהו – שבעצם לא עשיתי כלום, לא "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה"^{מא}, הכל ה' עשה והוא

"עשה לך תבה" הוא עוד לפני "בא אל התבה" – אלה תיקונים שאפשר לעשות עוד בלי להכנס לתבה. במושגים של הבעל שם טוב, בשלבים של הכנעה-הבדלה-המתקה – חש-מל-מל – ביחס לדבור מתוקן, ה"עשה לך תבה" הוא השלבים של הכנעה וההבדלה, השתיקה והבירור עד שמכריתים את כל הקליפות.

רק אחרי ה"עשה לך תבה", כשחושבים על התבה ומכינים אותה, יש ציווי "בא אל התבה" – להכנס לתבה, לומר את המלים של התורה והתפלה עם כל הכוונה, עם כל החיות וכל ההתלהבות, להכניס את כל העולם אל תוך התבה הזו. במושגים של התבוננות שמובאים בלוח "היום יום"^{לב} (והסברנו אותם בכמה מקומות^{לז}) יש שלש דרגות של התבוננות – התבוננות לימודית; התבוננות שלפני התפלה; התבוננות תוך כדי התפלה עצמה. שתי הדרגות הראשונות שייכות עדיין ל"עשה לך תבה" – להכנה לקראת אמירת המלה – ואילו ההתבוננות תוך כדי התפלה עצמה היא כבר "בא אל התבה", למלא את הדבור באור של התבוננות.

החידוש הוא שאחר כך יש גם עבודה של "צא מן התבה". ההסבר הפשוט הוא שאחרי הדבור בתפלה עם כל החיות, דבר חשוב מאד, התכלית, תכל"ס, היא לצאת למציאות (תבת נח בגימטריא תכלית, י"פ אלהים). צריך לקיים "אמור מעט ועשה הרבה"^{לז} – יחסית, כל הדבור של התפלה אמור להיות "מעט", הכנה בלבד, לעשיה שצריכה לבוא בעקבותיו. צריך לצאת מן

לה כ' תמוז.

לו כלל גדול בתורה בתחילתו; חסדי דוד הנאמנים ח"ה עמ' 21; ענין התפילה וההתבוננות פ"ג בסופו (עמ' קמט).

לז אבות פ"א מט"ו.

לח התבוננות בסוד מדות התבה ראה שער מאמרי רשב"י (בביאור זהר ח"א ס, א); ערבי נחל עה"פ; שיעור ר"ח חשון תש"ע; כ"ה תשרי תשע"ד ועוד.

לט ראה לוח "היום יום" כ"ח חשון.

מ שיעור שבת בראשית - בחלק שטרם נדפס (ביאור קול שמחה בראשית ד"ה "בדרך אחר דהנה איתא בגמ' גיטין").

מא דברים ח, יז.

לא צריך ליצור
תלות, לא צריך
להחזיק את
המחונן. בשלב
מסוים, אחרי
שמעמידים
תלמידים,
שמשקיעים
בהם, צריך לדעת
לשלוח אותם –
לא להחזיק אותם,
אלא לתת להם
להיות עצמאיים

לא שייך לי, הוא יכול
להמשיך הלאה.

הפעולה העצמאית

הורים מגדלים ילדים,
אבל בשלב מסוים כתוב
"על כן יעזב איש את אביו
ואת אמו ודבק באשתו"^{מב}
– ההורים צריכים לצאת
מן התבה שהם בנו. את
זה כבר אומרים בשביל
האבא של החתן. זה נכון
לילדים ולתלמידים – לא
צריך ליצור תלות, לא
צריך להחזיק את המחונן.

בשלב מסוים, אחרי שמעמידים תלמידים,
שמשקיעים בהם, צריך לדעת לשלוח אותם
– לא להחזיק אותם, אלא לתת להם להיות
עצמאיים. כמו שנח שולח את היונה – הוא
שולח פעם ופעמיים עד שבפעם השלישית היא
לא חוזרת^{מג}. זו התכלית – הוא רוצה שהיא
תצא ותמשיך הלאה, אז הוא יודע שאפשר
לצאת מהתבה. דברנו על לחתן ילדים, אבל
בעצם זה מתחיל מההתחלה – האבא צריך
לתת את החלק שלו, ואז לשחרר, לתת לדברים
להתפתח הלאה. צריך לדעת מתי לשחרר, לקבל
ציווי מלמעלה – נח כבר ידע שיבשה הארץ,
הוא יכול לפתוח את התבה ולצאת, אבל הוא
לא עושה זאת עד שה' אומר לו "צא מן התבה".
כתוב ש"דברים היוצאים מן הלב נכנסים
אל הלב ופועלים את פעולתם"^{מח} – בשביל
שהדברים יגיעו אל היעד שלהם ויפעלו בו, וכנסו
אל הלב ויפעלו את פעולתם, הם צריכים להיות
"דברים היוצאים מן הלב", הם צריכים לצאת

מהלב שלי. אמרתי אותם, עשיתי תבה ובאתי
אליה עם כל החיות, וכעת צריך להאמין שהיא
תמשיך הלאה גם בלעדי. אחד הדימויים של
דבור הוא ירית חצים מקשת – כשאני יורה חץ,
אני לא רוצה שהוא ישאר אצלי, אין טעם. הוא
צריך להגיע אל המטרה – לכן צריך "דברים
היוצאים מן הלב", שהדברים ילכו למרחק ממני
ויפעלו. באמת, אחרי היציאה מן התבה מופיע
סוד הקשת, שהוא דימוי של היסוד ה"יורה
כחץ"^{מה} (אותיות **כח היוצר**, כידוע^{מז}) ה' כורת
ברית עם נח – שייך גם לברית הנישואין וגם
לכח ההולדה – והמלה "ברית" חוזרת שם שבע
פעמים^{מז} (אחר כך, בברית המילה, יש יג פעמים
את המלה "ברית"^{מח}).

שני מעברים בסוד החשמל

לפי כל מה שהסברנו, היחס בין "עשה לך
תבה" ל"בא אל התבה" הוא בסוד החשמל –
"עשה לך תבה" הוא ה"חש" שקודם לדבור,
שלבי ההכנה וההבדלה שמכינים ומתקנים את
הדבור, והדבור עצמו, עם כל החיות והדבקות,
הוא ה"מל" לשון דבור (ורמז מובהק: **עשה-בא**
עולה **חשמל**).

אבל הכל לפי ערכין, יחסית ל"צא מן התבה"
גם ה"בא אל התבה" הוא "חש" – הוא הכנה
ביחס לתכלית האמתית של היציאה מן התבה,
ה"מל", יציאה שהיא גם בשביל המדבר (שעובר
לפעול במציאות, לצאת מה"אמור מעט" ל"עשה
הרבה") וגם בשביל התבה עצמה (שתמשיך
לפעול במציאות, תעבור ממצב שהיא עדיין
כלולה-יחסית במדבר, במצב של "חש", למצב
של "דברים היוצאים מן הלב", בביטוי ופעולה
מלאים). בשבת שעברה למדנו ב"קול שמחה"^{מט}
שהיציאה של נח מהתבה היא "הוציאה ממסגר

מה נדה מג, א.

מו אמרי שפר ח"ג.

מז בראשית ט, ח"ז.

מח שם פי"ז. כמבואר בנדרים פ"ג מ"א. ראה גם ענין

ברכות בחשבון לפרשת נח.

מט נדפס במדור "קול שמחה" גליון נח תשפ"ג.

מב בראשית ב, כד.

מג שם ח, יב.

מד הובא בכ"מ כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר לר"ת

שי"ג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל

לראב"ע עמ' קנו.

נפשי¹¹, יציאה ממצב של שתיקה וחוסר-הבעה — חש-מל מ"עשה לך תבה" ל"בא אל התבה" — חש-מל מ"בא אל התבה" ל"צא מן התבה".

נ תהלים קמב, ח.

הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ◆ חתונה היא עליה מ"מעשה בראשית" ל"מעשה מרכבה".
- ◆ כל זוג — ובפרט זוג יהודי — בא לתקן את אדם וחווה.
- ◆ אדם לשון דממה (חש) וחווה לשון דבור (מל) — ויש ביניהם התכללות.
- ◆ חתונה היא התחייבות הדדית — התחייבות שהיא הזכות הכי גדולה.
- ◆ תכלית הנישואין היא עמידה פנים אל פנים בה כל אחד חש את העומד מולו.
- ◆ האיש צריך להיות זריז — מלא אנרגיה — כדי לפעול נכון בחיי הנישואין.
- ◆ חש-מל (של החתן) היינו הזריות לכרות את הערלה — להסיר את המפריעים לכריתת ברית.
- ◆ חש-מל (של הכלה) היינו רגישות (תחושה וחשש) הבונה דיבור מתוקן.
- ◆ התקשורת בין בני הזוג צריכה להיות זורמת וממילאית.
- ◆ הדבור הזורם תלוי ברגישות פנימית וחשש מלפגוע — "בנין המלכות מן הגבורות".
- ◆ ענייני תבת נח הם הוראה לדורות — 'עבודה' בנוגע לתבות התורה והתפלה.
- ◆ "עשה לך תבת עצי גפר וגו'" — היינו הכנה לדבור מתוך הכנעה והבדלה (התבוננויות שקודמות לתפלה).
- ◆ "בא... אל התבה" היינו אמירת התבות כדבעי, דבור של המתקה (התבוננות בתפלה).
- ◆ "צא מן התבה" היינו מעבר מהדבור אל התכלית — העשיה בפועל.
- ◆ התבה צריכה להיות נצחית — כל מעשה של האדם ממשיך לפעול לנצח.
- ◆ אחרי סיום הדבור או המעשה צריך לצאת ממנו — לשחרר אותו להמשיך לפעול עצמאית.
- ◆ היציאה-השחרור היא מתוך תודעה ש'אני לא עשיתי שום דבר'.
- ◆ הורים ומחנכים צריכים להשקיע את עצמם בבנית הילד — ואז לשחרר אותו להיות עצמאי.
- ◆ יש להמתין לתזמון הנכון — צווי מיוחד מלמעלה — כדי לשחרר.
- ◆ דווקא דברים היוצאים-משחררים מן הלב נכנסים ללב הזולת ופועלים.
- ◆ כל מעבר — הן המעבר מ"עשה לך תבה" ל"בא אל התבה" והן המעבר מ"בא אל התבה" ל"צא מן התבה" — הוא בסוד חש-מל.

שינוי הטבע

קיצור מהלך השיעור

תורה כד בכתר שם טוב היא תורה קצרה ויסודית, המלמדת שעיקר תכלית האדם בעולם היא **תיקון הטבע שלו – שיבור המדות הרעות** עמן נולד האדם. הבעל שם טוב מלמד שצריך **לרומם** את הטבע המקורי לטבע עליון יותר, לעבור מ"טבע ראשון" ל"טבע שני". במסגרת לימוד כתר שם טוב לפי הסדר נמסר שיעור קצר בתורה הזו, המסביר במתיקות את התכלית של תיקון הטבע – הגעה ל**טבע היהודי האמתי**, בו קיום התורה והמצוות נעשה מתוך **חשק אמתי**. השאיפה הזו היא **הצינונות האמתית** המתחילה כבר מ**אברהם אבינו** (ורמז המתאים לזמן פרסום השיעור, שנת הקהל: **צינונות** בגימטריא "קהל גדול ישובו הנה"!).

במובן מסוים, גלגול של רבינו סעדיה גאון². כל נשמה היא "מעשה מרכבה" – הרכבה של כמה נשמות. את התלבשות הרס"ג בבעש"ט רואים בכמה מקומות, גם בתורה הזו שהוא פתח בציטוט משמו:
מהבעל שם טוב. דשמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון כי עיקר בריאת האדם בעולם הזה לשבר מדות רעות הטבעיות שלו המלה כאן היא "טבע". הוא לא משתמש בביטויים של חב"ד, "טבע ראשון" ו"טבע שני",

טבע ראשון ושני

בתורות הבאות – מתורה כד ואילך – מדובר על הפסוק "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"^א, פסוק שהבעל שם טוב מאד אהב. הרעיון הכללי כאן הוא לצאת מהארציות, מהגשמיות התחתונה, ולהתעלות אל הארץ העליונה, אל הרוחניות, לארץ ישראל.
ידוע אצל חסידים שהבעל שם טוב הוא,

נרשם (מהזכרון) ע"י נפתלי פרל ולוי יצחק כהן. לא מוגה. שבת שמיני, כ"ג אדר ב' ע"ט – כפר חב"ד.

א בראשית יב, א.

ב ראה שבחי הבעש"ט (מהדורת הורודצקי עמ' 14, מהדורת מנדשיין עמ' 178).

אפילו בחור עדין, שיושב ולומד, כל עוד הוא רווק – הוא קצת "פרא". יש כאן אנשים שיכולים יותר להזדהות עם הפראיות הזו...

עולם מלשון העלם הכונה היא לעולם הזה, שמעלים ומסתיר על ה'. פה הוא מפרש הפוך מהרגיל – שהעולם העליון נסתר מאתנו. צריך להאמין בעולם האמת, כי לא רואים אותו.

[כתוב בחסידות שגילוי העצמות יכול להיות רק בעולם הזה. אולי הוא אומר על העולם העליון 'עולם מלשון העלם',

בגלל שאין שם את גילוי העצמות?] זה פירוש חדש, לא מה שהבעל שם טוב אומר כאן. פירוש כזה מתאים לחסיד ותיק...

התורות בספר עצמו מתומצתות, ובעל התולדות מרחיב יותר. יש למטה כאן דבר חשוב ממנו. נקרא את ההערה:

ועוד שאודיע טבעך בעולם, ור"ל ועוד מעלה נוספת... שאודיע טבעך בעולם, ור"ל לדבק ולהעלות מדריגה תחתונה שלך הנקרא טבעך בעולם העליון שנקרא עולם לשון העלם והסתרה, הוא מפרש הפוך מהפשט. הרי רש"י ב"בפשוטו של מקרא" אומר, שבזכות ה'לך לך' אברהם יתפרסם בעולם – "אודיע טבעך". כאן הוא אומר שיתעלה ויתדבק בעולם העליון הנסתה, כמו להעלם, ההיפך מפרסום.

וז"ש שאודיע לשון דביקות, מדריגה תחתונה בעליונה, וק"ל.

המלה "אודיע" היא מלשון דעת. אדמו"ר הזקן אומר בתניא שהדעת "הוא לשון התקשרות והתחברות".¹ פה כתוב שהדעת היא "לשון דביקות", מתאים לשני הפסוקים המקבילים – "ודבק באשתו והיו לבשר אחד"² ו"והאדם ידע את חוה אשתו"³. לאור זאת הוא מפרש שצריך לדבק ולהעלות את המדרגה התחתונה, "טבעך", במדרגה העליונה, "בעולם".

אבל ברור שזו כוונתו. הייתי חושב שדווקא מה שנולדתי אתו הוא האמת שלי – למה לשנות את הטבע שלי?! אבל האמת היא שדווקא אם אבטל את הטבע השלילי בו נולדתי אוכל לזכות לטבע שני, בגימטריא אמת. הטבע הראשון הוא בבחינת תהו – "עיר פרא אדם נולד".⁴ אפילו בחור עדין, שיושב ולומד, כל עוד

הוא רווק – הוא קצת "פרא". יש כאן אנשים שיכולים יותר להזדהות עם הפראיות הזו... שוב, גם הבחור-ישיבה הכי טוב, שיושב ולומד, עדיין יחסית הוא בחינת תהו, עד שיתחתן. הפראיות הזו לא בהכרח רעה, היא יכולה להיות ה"אורות מרובים דתהו" שאיתם מביאים משית, אבל צריך להכניס אותם ל"כלים דתיקון".⁵ בתוך כל אחד יש חלק שלילי שצריך לבטל, ואז זוכים להתגלות הטוב האמתי, הטבע השני.

קראנו בפרשה על מות נדב ואביהוא, שמתו מרוב רצון והשתוקקות לה, מתוך "רצוא" בלי "שוב". יש "רצוא ושוב"⁶, כל התורה הזו היא בבחינת "רצוא", לבטל את הטבע, ולהתעלות לעולם העליון, אבל התכלית הוא ה"שוב", כל מטרת ה"רצוא" היא שבביל לשוב לעולם באופן מתוקן. אמנם, חשוב לזכור, שבשביל "שוב" תקיף ומועיל, צריך "רצוא" אמיתי – אחרת התהליך לא אמיתי ולא חי.

"אודיע טבעך בעולם"

את ההקדמה הזו קושר הבעל שם טוב להבטחת ה' לאברהם "שאודיע טבעך בעולם":⁷ ובזה מעלה מדריגה הנקרא טבעך, בעולם העליון שנקרא עולם לשון העלם ונסתה. בדרך כלל כשמפרשים בחסידות את המלה

ג איוב יא, יב.

ד ראה שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

ה יחזקאל א, יד.

ו רש"י לבראשית יב, א (עפ"י תנחומא לך לך ג).

ז תניא פ"ג.

ח שם ב, כד.

ט בראשית ד, א.

תיקון המוטבע בנפש

בקבלה וחסידות יש שלישית מושגים יסודית – מושכל-מורגש-מוטבע. מושכל היינו מדרגת השכל והמוחין, כנגד הספירות חכמה-בינה-דעת; מורגש הוא מלשון רגש, כנגד הספירות חסד-גבורה-תפארת; מוטבע הוא ההנהגה הטבעית שלי. לדוגמה, כשאני מזיז את הידים – אני מזיז אותם בצורה מסוימת. כל אדם עושה תנועות מסוימות בלי לשים לב, בלי מודעות. התנועות הללו מוטבעות בו ומקורן בלא-מודע. המוטבע הוא כנגד הספירות נצח-הוד-יסוד.

בתורה זו אומר הבעל שם טוב שעיקר תיקון האדם בעולם הזה הוא דווקא בתכונות המוטבע שלו. הכוונה כאן שצריך לתקן את המושכל-מורגש-מוטבע שבתוך המוטבע עצמו. אמרנו שראשית תיקון הטבע, מתהו לתיקון, היא בחתונה. חתונה היא דבר טבעי, כבר בטבע הראשון של האדם. אפילו הטבע של בעלי החיים הוא להתחבר-להזדווג. כל דבר חי מחפש מישהו להתחבר אליו, אלא שצריך "קדש עצמך במותר לך", לבטל את התכונות הלא-טובות מתוך האישיות, באתכפיא, אחר כך אפשר להגיע לטבע רוחני ועליון ולהתחבר ממקום קדוש. שכולם יזכו בקרוב.

לך לך – תיקון המחשבות הזרות

נחזור מההערה לקרוא את התורה בפנים, בקישור לפסוקי "לך לך":
 וזה שנאמר לך לך מארצך וממולדתך, דהיינו הטבעי שנולדה עמו, יראה לשבר אותה כנ"ל. ומבית אביך, כי אביך נקרא חכמה, אבא, ובית אביך הוא בינה, עולם המחשבה

ידוע בקבלה שחכמה היא אבא, ההברקות והחידושים של השכל, ובינה היא הבית של ההברקה הזו, שם הרעיונות מתפתחים, בעולם המחשבה.

והכוונה שיראה לתקן המחשבות הרעות, וזה שנאמר ומבית אביך, שידע לברר מה שנפלו המחשבות מן בית אביך, שיחזור להעלותן, ועל ידי זה תזכה אל הארץ העליונה אשר אראך, שאודיע טבעך בעולם.

[בפסוק "בית אביך" הוא לכאורה מקום שלילי, לכן צריך לעזוב אותו, אבל כאן הוא מפרש את "בית אביך" על ספירת הבינה – למה צריך לעזוב אותה? הפשט הוא שצריך לעזוב את "בית אביך" כי הוא טמא, אבל הפירוש של הבעל שם טוב כאן הוא למעליותא – "בית אביך" הוא מקום טוב וקדוש, רק שנופלות ממנו מחשבות זרות שצריך להעלות. בשיעורים האחרונים הזכרנו שזמן התפלה הוא הזמן העיקרי להעלאת המחשבות הזרות.

[למה הבעש"ט משתמש במלה "לשבור", לא עדיף לומר 'לתקן' או 'לזכך'? אומרים שכאשר שוברים ישות אחת נוצרות שתיים...]. נכון, מהצפרדע במצרים יצאו הרבה צפרדעים בכל פעם שהיכו אותה... בדורות הבאים בחב"ד משתמשים במינוח אחר, עדין יותר, אבל זו לשון הבעל שם טוב. בכל אופן, הרעיון הוא שיש רע וצריך לטפל בו. לא חייבים דווקא את הלשון הזו, אפשר גם לומר 'לבטל' את הרע או 'להשתלט' עליו עד שלא יהיה לו ביטוי – הכל בשביל לזכות להגיע ל'טבע שני'. כמו שהסברנו, אין הכוונה לשבור את הבן אדם לגמרי, לא רוצים לזרוק הכל. המשל הוא אגוז – יש בפנים פרי טוב, אבל אם רוצים לאכול אותו חייבים לשבור את הקליפה. גם לשבור אפשר בעדינות, כמו בסיפור שאדמו"ר הזקן פרק בעדינות את קופסת הטבק^א – אבל צריך לעבור את הקליפה ולהגיע לפרי.

חתונה היא

דבר טבעי, כבר
 בטבע הראשון
 של האדם.
 אפילו הטבע של
 בעלי החיים הוא
 להתחבר-להזדווג

יא ראה לקו"ש ח"ג כד טבת ס"ד.

י' יבמות כ, א.

הציונות האמתית – שאיפה לטבע היהודי

אברהם כל הזמן דבוק במחשבתו בארץ ישראל. איך קוראים לכך היום? ציונות. מהי ציונות אמיתית וקדושה? הרי גם תרח היה ציוני, הוא רצה לעלות לארץ, כמו שכתוב בו "ויקח תרח את אברם בנו... ויצאו מאור כשדים ללכת ארצה כנען"¹. מה ההבדל בין תרח לאברהם? אברהם רצה לעלות לארץ בשביל התכונה המיוחדת של הארץ, שמסביר רבי אייזיק מהומיל:

רבי אייזיק כותב² שבארץ ישראל מתגלה ה"אידישע נאטור", הטבע היהודי – שיש כף ותענוג בקיום התורה ומצוות, באופן זורם, בלי מלחמה עם הרע. עם גילוי הטבע היהודי יהיה לנו הכי טבעי לעבוד את ה' בשמחה. איך אומרים זאת היום? 'בא לי', יבוא לנו לקיים את התורה. גילוי הטבע הזה הוא בארץ ישראל דווקא – לכן צריך אהבת ציון. יש ציונות בקליפה, שהוציאה את התוכן מהארץ, ויש ציונות אמיתית – הציונות האמתית היא רצון טבעי לעבוד את ה'.

[למה לא תמיד מרגישים את התענוג הזה בארץ ישראל? הרי לא רואים היום שכולם בארץ רוצים לקיים תורה ומצוות.] אכן יש מלחמה, התנגדות לקדושה. השטן עובד קשה, לא מוכן לוותר כל כך מהר. כל התורה הזאת היא אהבת ציון. הטבע הראשון הוא בחינת "חרן", "בית אביך" כפשוטו. באמת הציונות החילונית הביאה לארץ תרבות של חו"ל. ציונות אמיתית היא הרגשה ש'בא לי' לקיים תורה ומצוות. היום מקרבים יהודים בהודו – יש אנשים שעשו צבא, טיילו בארץ, ובכל זאת לא הרגישו את הכיף בשמירת תורה ומצוות, ודווקא בהודו הם מגלים את הטוב של ארץ ישראל.

אמנם כתוב ש"אווירא דארץ ישראל מחכים"³, אבל צריך לזכות להרגיש זאת. יש מושג "לטהר את האויר"⁴, אם אתה רווק, אתה בכלל לא שייך לכך... בשביל לטהר אויר צריך להתחתן. כל זוג חסידי מועיל לטהר את האויר של ארץ ישראל. שכולם יזכו להתחתן, ויחד ניצור אוירה כזאת בכל ארץ ישראל. שנגיע לטבע שלנו, הטבע היהודי.

יד ב"ב קנח, ב. וראה חנה אריאל פרשת ואתחנן יב, א שמביא זאת בקשר לטבע היהודי.
טו ראה לוח "היום יום" ה' אדר"א.

יב בראשית יא, לא.
יג חנה אריאל פרשת יתרו ל, א.

שיעור

כתר שם טוב אות כח

סוד החשמל: הכנעה הבדלה המתקה

קיצור מהלך השיעור

במסגרת לימוד כתר שם טוב כסדר, שנהג בצהרי השבתות במשך תקופה ארוכה, נלמדה תורה כח בכתר שם טוב. זו אחת התורות הכי יסודיות, בה מוסבר הסוד של **הכנעה הבדלה המתקה** המשמש **בסיס** לאיין-ספור התבוננויות והדרכות-עבודה בשיעוריו וספריו של הרב. זו הזדמנות ללמוד את הדברים במקורם, עם הסבר פשוט ו**תשובות לשאלות שונות** של הלומדים בנידון.

סוד החשמל – בברית מילה ובכל התורה

אות כח בכתר שם טוב היא תורה עיקרית, יסוד דרך הבעל שם טוב בעבודת השי"ת: נודע מ"ש בס' עץ חיים ענין מצוות המילה וחשמ"ל.

האריז"ל מסביר שיש קשר בין מצות מילה וסוד החשמל. מצות מילה מורכבת ממילה ופריעה. גם אחרי שמלים, חותכים את עור הערלה, העטרה עדיין לא גלויה ונדרשת פריעת הקרום הדק שעליה ורק אחרי הפריעה מתגלה העטרה. בגילוי העטרה מתחולל, בלשון הקבלה, "גילוי אור החשמל"^א – האור שמאיר

על העטרה.

ונ"ל להלביש הדברים [כלומר, להסביר את הענין בעבודת ה']^ב, שמצות מילה שייך בין בתורה בין בתפילה בין בעסק המצוות, ברית המילה היא המצוה הראשונה בה נצטווה אברהם אבינו, היהודי הראשון. אם כן, ודאי היא כוללת את כל התורה והמצוות. כל מטרת התורה והמצוות היא למול את הלב. אמנם, במילת הלב אנחנו יודעים לעשות רק את המילה של הערלה הגסה (הרע המודע) – "ומלתם [אתם, בכח עבודתכם] את ערלת לבבכם"^ג. לעומת זאת, את הפריעה של הקרום הדק (הרע הנעלם בלא-מודע) איננו מסוגלים לעשות בכח עצמנו, ועליה אנחנו מובטחים "ומל

נרשם (מהזכרון) ע"י אהרן שפירא ולוי יצחק כהן. לא מוגה. ו' אייר ע"ט (ח"ב) – כפר חב"ד.

א ראה תקוני ז"ח קיד, ב; פרדס שכ"ג פ"ח.

ב דברים י, טז.

ברגע שחשבת על יהודי מחשבה לא טובה, אתה כבר לא צדיק... זוהי עבודה עיקרית בחסידות

בדורות הבאים של החסידות¹ משתמשים לתיאור הסדר של חש"מל, "עתים חשות עתים ממללות", במושגים "העלם וגילוי", שבשפה של היום הם 'על-מודע' ו'מודע'. בחש"מל בפירוש הזה יש מקור לרעיון של נשיאת הפכים. על ה' כתוב שאי אפשר להגדיר אותו בהגדרה חיובית אלא רק בדרך השלילה, אך הביטוי "נושא הפכים" בהחלט יכול להיאמר על ה'ט. ה' יצר את הזמן, שהוא למעשה פונקציה לחלק בין ההפכים – בזמן אחד שותקים ("עתים חשות") ובזמן אחר מדברים ("עתים ממללות"). אמנם, החלוקה לזמן מתחילה רק בעולמות בריאה-יצירה-עשיה, בעולם האצילות סוד החשמל מתרחש בבת אחת.

שתיקה לפני דבור

בכל אופן, הבעל שם טוב מסביר את הסדר של חש"מל, בעולם שלנו, כשלבים בתהליך של עבודה ותיקון:
צריך לחשות עד שמל וכורת הקליפות, [ו] אז ימלל וידבר וימתק הדין בשרשן, שהוא סוד התפילה שביאר מורי בשם רבו,
לפני כל תפלה, צריך להכניע את המחשבות הלא רצויות. בחסידות ההכנעה ("חש") היא העיקר של תיקון המחשבה – לשלוט על המחשבה. בספר התניא מתוארת דמות הבינוני, שלעומת הצדיק הוא לא שלם במחשבה – הצדיק כל היום חושב על יהודים רק טוב (בהיות כל יהודי "חלק אלוה ממעל ממש"², ומפני שה', אהבו העיקרי של הצדיק, אהב יהודים, והצדיק

הוי' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך"³ – ה' עתיד למול את לבבנו.

וז"ס חשמ"ל.

מכיוון שסוד החשמל, שמופיע במצוה הכללית ברית מילה צריך להסביר אותו בעומק וכך להבין כיצד הוא מתבטא "בין בתורה בין בתפילה בין בעסק המצוות" – וזהו עניינה של התורה הזו.

"עתים חשות עתים ממללות"

את התורה הזו, כמו את רוב התורות בכתר שם טוב, כתב רבי יעקב יוסף מפולנאה, שמצטט בכתביו את הבעל שם טוב כ"מורי".

דקבלתי ממורי סוד הכנעה והבדלה והמתקה שצריך בכל עסק תורה ותפלה [וכתבתי מזה במקום אחר בקיצור נמרץ כי לא ניתן רשות להרחיב בזה כי הוא מובן ממילא ודפח"ח], וזה סוד ח"ש מ"ל

מקור המלה "חשמל" הוא בפסוקי מרכבת יחזקאל, שם היא מופיעה שלש פעמים⁴. יש שני פירושים בחז"ל למלה זו: הפירוש הראשון הוא "חיות אש ממללות" – המלה "חש" כאן היא הרכבה של חיות-אש. הפירוש השני הוא "עתים חשות עתים ממללות". פשוט שהביטוי לקוח מספר קהלת, בו בין כח העתים מופיע "עת לחשות ועת לדבר"⁵ – ממש "עתים חשות עתים ממללות". למרות שהמלה בפסוק היא "לדבר" ואילו כאן המלה היא "ממללות", בשימוש של חז"ל במלה "עתים" הם רומזים בבירור למקור הביטוי.

ג דברים ל, ו. כידוע (בעל הטורים על דברים ל, ו; אבודרהם סדר תפלת ר"ה; מהר"ל הלכות ימים נוראים) "את לבבך ואת לבב ר"ת אלול – מילת הלב מלמעלה היא על ידי גילוי יג מדות הרחמים בחדש אלול.

ד ראה תניא אגה"ק ד.

ה יחזקאל א, ד וכז; ח, ב.

ו חגיגה יג, ב.

ז קהלת ג, ז.

ח ראה סידור עם ד"ח ד"ה "ועוד יש לפרש" מה, א.
ט וראה עוד אשא עיני מאמר "נמנע הנמנעות, נושא הפכים, כל יכול".

י ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות מה.

יא תניא פ"ב.

לתקן תוך כדי מודעות לרע ואיפה צריך להמתיק תוך כדי התעלמות מהרע.

ולכך נקראו מחצדי חקלא כמבואר במקובלים, "חקלא" הוא תרגום ארמי של המלה 'שדה'. מה פירוש "מחצדי"? מי קרא שנים מקרא ואחד תרגום היום? יש מלה בפרשה שהתרגום שלה הוא "מחצדי". [לקצור – "לא תכלה פאת שדך בקצרך"¹⁰]. נכון, התרגום הוא "לא תשיצי פאתא דחקל במחצדך". לעניינו, קצירת השדה היא 'קצירת' המחשבות הלא טובות. ולכך צריך ליזהר להפריד מחשבתו ממחשבות זרות ועל ידי זה גורם להבדיל ולפרוש מהשכינה הקליפית,

חידוש הבעש"ט: חש-מל-הל

עיקר החידוש בתורה הזאת הוא שהבעל שם טוב מוסיף על פירוש חז"ל עוד מובן ב"מל". אצל חז"ל המלה "חשמל" מתחלקת ל"חש" של שתיקה ו"מל" של דבור-מלול. הבעל שם טוב הוסיף גם "מל" מלשון מילה – כריתה והבדלה: ולכך תיבת מל סובל ב' פירושים, א' דיבור ב' ברית והבדלה, וזה נמשך מזה כאמור. וזה סוד ח"ש מ"ל, שצריך להכרית הקליפות ואח"כ מל דיבור בעסק תורה ותפילה שהיא הבדלה והמתקה.

ההכנעה היא מה שנקרא בחב"ד "בטול היש", ועיקר המאמץ לכך הוא המאמץ במחשבה. צריך לעשות אתכפיא עד ששולטים לגמרי במחשבה – דוחים כל דבר לא טוב שעולה לראש, ואז אוטומטית מגיעים להבדלה מוחלטת מהרע. [ההבדלה יוצאת מההכנעה באופן ממילא?] היא באה מיד אחרי ההכנעה, באופן אוטומטי, כאשר ההכנעה אמתית ושלמה. פשוט להגדיר את העבודה הזאת, אבל בכלל לא קל לבצע. [אם העיקר פה ההכנעה, מה החידוש של ספר התניא, בו הוא מדבר על אתכפיא?] מי אמר שיש חידוש? אין הכי נמי, הרעיון הוא אותו דבר.

יח ויקרא כג, כב.

אוהב מה שהאהוב אוהב¹¹). ברגע שחשבת על יהודי מחשבה לא טובה, אתה כבר לא צדיק... זוהי עבודה עיקרית בחסידות. על כל פנים, צריך להכניע את המחשבות הלא טובות ולדחות אותן, עד שהקליפות מתבטלות מאליהן. אחרי ההכנעה אפשר להתבונן במלים ולהמתיק אותן. כלומר, לגלות את השרש שלהן.

יש יחוד של הבעל שם טוב על פי הפסוק "מי זאת עלה מן המדבר"¹², סוד החשמל ו"העלם וגלוי" הקשור לדבור – "מי" הוא שלב ה"חש" וההכנעה ו"זאת" הוא שלב הגלוי.

יש עוד פסוק שרומז לאותו סוד – "מי ימלל

גבורות הוי' ישמיע כל תהלתו"¹³, פסוק שמלמד שצריך למלל-להמתיק את הגבורות¹⁴. או שממתיקים את הגבורות למעלה בשרשן במחשבה, או שכבר אצל המתפלל למטה הן נמתקות בפה-דבור. ההמתקה היא שכל המלים יקבלו משמעות של חסד, גם עיקר גדול

בתורת הבעל שם טוב שלכל מלה יש שני פירושים, פירוש טוב מצד החסד כו'¹⁵.

[ההסתכלות רק על החלק הטוב שבכל דבר, גם דבר רע, לא גורמת לפאסיביות וחוסר ענין לתקן את המציאות?] הבעל שם טוב אומר¹⁶ שיש שלש 'מצוות דאורייתא' של החסידות: להיות פקח, להיות שמח ו'זריזות במתינות'. צריך להיות פקח, ולהבין לפי הענין איפה צריך

הבעל שם טוב
אומר שיש שלש
'מצוות דאורייתא'
של החסידות:
להיות פקח,
להיות שמח
ו'זריזות במתינות'

יב לוח "היום יום" כ"ח ניסן.

יג שה"ש ג, ו; ח, ה. ראה כש"ט (קה"ת) אותיות סזא ו' תה.

יד תהלים קו, ב.

טו ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אותיות עב"עג.

טז ראה כש"ט אות כ (ואילך) – נתבאר בשיעור ב' אד"ש תשע"ט.

יז הוספות לכש"ט (קה"ת הוצאה שלישית) אות רה.

צריך לעשות

אתכפיא עד
ששולטים לגמרי
במחשבה -
דוחים כל דבר
לא טוב שעולה
לראש, ואז
אוטומטית מגיעים
להבדלה מוחלטת
מהרע

כתוב במלאכי "תורה יבקשו מפיהו כי מלאך הוי' צבאות הוא"^ט. חז"ל דורשים "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו"^כ. אבל איך נדע אם הוא דומה למלאך?

ורצונו לומר שיהיה מלאך, כי הם אותיות כאל"ם להיות ח"ש מ"ל,

"מלאך" בהיפוך אותיות יוצר

את המלה **כאלם** – אם הרב

עושה את עצמו כאלם לפני שהוא מדבר, כלומר שהוא שותק וחש, אז אפשר לשמוע ממנו תורה. שהוא חש עד שכורת ומל הקליפות להזהר מפני החיצונים,

הרב צריך להכרית את החיצונים. רואים כאן שהחיצונים תמיד מחפשים להידבק למקור של חיות, כמו שדברנו לאחרונה^{כא}. איך מטפלים בהם? דוחים את המחשבה שבאה מהם, עד שהם כלים מאליהם. אחר כך אפשר לעשות "המתקה" – להגיד דברים מתוקים, שמגלים בכל דבר שלכאורה הוא דין וגבורה, את השרש הטוב שבו.

כשהרב עושה המתקה, הדברים גם פרים ורבים אצל השומעים:

אז תורה יבוקש מפיהו, כי אז נכנס בלב השומע ופרה ורבה בו, כמו ששמעתי ממורי מה דוד שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וכו'

זהו ענין שכבר הוסבר לעיל, בתורה כב^{כב}. נסביר שוב בקצרה: כתוב במשנה^{כג} שדוד כיבד את אחיתופל כי שמע ממנו שני דברים. ומכך המשנה אומרת קל וחומר למי שלומד מחברו

בחב"ד לא השתמשו במונחים הכנעה-הבדלה-המתקה, חוץ מאשר אצל גדולי החסידים, כמו רבי הלל מפאריטש ורבי אייזיק מהומיל, שמזכירים אותם בכתבים שלהם.

אנחנו בחרנו להשתמש בהם בגלל השרד שהם משלחים. לכל מלה יש מטען אנרגיה רוחנית שהיא נושאת, וחשבנו שהמושגים הכנעה-הבדלה-המתקה נושאים מטען אנרגיה, ששייך היום יותר

לאנשים. מושגים מושכים יותר מ"אתכפיא" ו"אתהפכא", כאלה שאפשר לדוג איתם יותר דגים... הרגשנו שיותר שייך לדור, לעניות דעתנו. [במשפט האחרון משמע ששלב ההבדלה צמוד לשלב ההמתקה, ההיפך מההסבר לפני כן]? אכן, יש שתי בחינות בהבדלה, כמו שעוד נסביר. יש כאן דוגמה טובה לממוצע. בצורה הנכונה, הקשר של הממוצע לשני המושגים שהוא מקשר ביניהם לא אמור להיות זהה, הוא רק צריך שיהיה לו דמיון לכל צד בפני עצמו. בדוגמה כאן, מצד אחד ההבדלה קשורה להכנעה בכך שהיא תוצאה מיידית שלה, ומצד שני קשורה להמתקה בכך שהיא אותה מלה – מל-מל. במושגים שהשתמשנו בהם קודם, שלבי ברית המילה, ה"מל" של ההבדלה הוא המילה, כריתת הערלה בעבודה שלנו, וה"מל" של ההמתקה הוא הגילוי ששייך לפריעה (שבא מלמעלה אחרי עבודת האדם).

[חש הוא גם מלשון חוש]. כן, מאותו שרש. חש הוא גם מלשון חיש, חיש מהה, ששייך במיוחד לחוש הראיה, למהירות האור.

"אם הרב דוחה למלאך"

במהדורות הישנות תורה כח היא רצף אחד. במהדורות החדשות חלקו את תורה כח לשני חלקים, חלק א וחלק ב. נמשיך לחלק השני: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות וכו',

ט מלאכי ב, ז.

כ חגיגה טו, ב.

כא ראה שיעור ד' אייר תשע"ט.

כב נלמדה בשיעור הנ"ל הערה טז.

כג אבות פ"ו מ"ג.

ובזה יובן לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, שיתרחק מג' בחינות, נגד ג' בחינות הנ"ל, הכנעה הבדלה והמתקה שביאר מורי זלה"ה כי מצד ארציות חומר ועכירות הקליפות נמשך גסות הרוח,

לכך הזהירו לך מארצך ויבוא להכנעה, וממולדתך שהוא תרח עובד עבודה זרה שורש הקליפות ויש כח האב בבן, כמ"ש הראב"ד בספר יצירה כי כח הבנאי בבנין,

הבנאי הוא האב והבנין הוא הבן. כאן הכוונה היא ממש לגנים שנולדים איתם – כל אדם, כל יהודי, נולד עם תכונות גנטיות שהוא יורש מהוריו, והחידוש הוא שניתן וצריך לשנות אותן! ולכך צריך הבדלה להפריש ולהבדיל הקליפות שמצד האב המולידו, ומבית אביך שהיה בחרן כמ"ש וימת תרח בחרן

הייתי חושב ש"בית אביך" מתכוון לתרח עצמו, אך הוא מסביר ש"מולדתך" מתייחס לתרח, למדות שהוא הוליד באברהם, ו"בית אביך" מתייחס לתרבות ולמנטאליות הכללית שבארץ אביו, ב"בית" בו הוא גדל.

והדרז"ל עד אברהם היה חרון אף של מקום, שהוא דין וגבורה, ואברם בחינת חסד ימתיק הדין בשורש החסד שיש בגבורה והדין הוא, כמ"ש במקום אחר בשם מורי זלה"ה איך למתוק הדין בשורשו,

כמו שהסברנו על הפסוק "מי ימלל גבורות הוי' ישמיע כל תהלתו".

ואחר המתקה אז תשיג בחינת הארץ אשר ארצך, והבן.

[יש כאן בעצם שלב רביעי?] כן, חוזרים להכנעה, ההכנעה שאחרי ההמתקה, שהיא מדרגת בטול במציאות, הגילוי שה' הוא הכל והכל הוא ה'.

כז ראה דברי מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת שנדפסה בספר **לב לדעת** מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

"פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבר אחד או אפילו אות אחת" שצריך לכבדו. שואל הבעל שם טוב – מה הקל וחומר פה? הרי דוד כיבד את אחיתופל רק משלמד ממנו "שני דברים", ואיך נלמד שצריך לכבד חבר שלמד ממנו "דבר אחד או אפילו אות אחת"?! הוא מסביר שדברי תורה ששומעים מרב רשע אינם פרים ורבים, הם נשארים "שני דברים בלבד", אבל כששומעים תורה מצדיק הדברים פרים ורבים.

בדברים ששומעים מרב צדיק מתקיים "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב" ופועלים את פעולתם^{כה}, כמו שהרבי אהב לצטט. אפשר לפרש

"פועלים את פעולתם"

כפשוטו – אומרים רעיון

שיש ממנו מוסר השכל

והשומעים מקיימים

אותו, כך שהדברים

"פועלים את פעולתם".

אבל אפשר לומר ווארט,

ש"פועלים את פעולתם"

הכוונה היא שהדברים

פרים ורבים אצלם (על

דרך "פגלת צדיק לחיים

[תוספת חיים]^{כו}) –

שמתווספים כל הזמן עוד

ועוד חידושים, ענין אחד

מתקשר לעוד ענינים אחרים ועל ידי הזיווג

נולדים תולדות.

כדברים

ששומעים מרב
צדיק מתווספים
כל הזמן עוד ועוד
חידושים, ענין
אחד מתקשר
לעוד ענינים
אחרים ועל ידי
הזיווג נולדים
תולדות

"לך לך" – היכולת להשתנות

את כל הענין הוא דורש על פסוקי פרשת לך לך, הציווי הראשון בתורה ליהודי הראשון:

כד הובא בכ"ד כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר לר"ת שער יג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.

כה המלים "ופועלים את פעולתם" הם הוספת החסידות. כו משל"י, טז.

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

חתימה ומסירה

בעדי מסירה בלבד או בעדי חתימה בלבד ("אף עדי מסירה כרתי"), וזו הכוונה "שאינן העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם", שאם אין עדי מסירה יוכשר הגט בעדי חתימה, ואף אם באמת לא היו עדים בשעת המסירה הגט כשר מעיקר הדין. אך לשיטת תוספות¹ וסיעתם, רבי אלעזר מצריך בכל מקרה עדי מסירה, ואם לא היו עדים בשעת המסירה אינה מגורשת, אלא שכאשר אין לפנינו עדי מסירה די בעדי חתימה, כיון שמן הסתם נעשה בכשרות ונמסר בפני עדים. יתירה מזו, התוספות אומרים בשם רבינו תם שאפילו רבי מאיר מצריך שיהיו עדים בשעת המסירה, אלא שחייבים עדי חתימה כדי לעשות גט.

הרוגאטשובר מסביר: לרבי מאיר הצורך בעדים הוא כדי ליצור-להוות את הגט עצמו (השטר), עדי חתימה כרתי, ולרבי אלעזר העדים הם ליצור את מעשה הגירושין, עדי מסירה כרתי. כלומר יש את מציאות הגט עצמו, שם גט, "ספר כריתת", ויש את פעולת הגירושין, מעשה הכריתות בין האיש והאשה. הגט הוא הפועל והגירושין הם הפעולה, הגט הוא העילה והגירושין הם העלול.

ובפנימיות: היחס בין פועל ופעולה, וכן עילה ועלול, הוא יחס של חכמה ובינה, אבא

נחלקו התנאים בנוגע לעדי הגט: לרבי מאיר "עדי חתימה כרתי" ולרבי אלעזר "עדי מסירה כרתי"², כמו שנאמר במשנה "רבי אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר... שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם"³.

מבואר בגמרא⁴ שלרבי מאיר מה שנאמר בפסוק "וכתב לה ספר כריתת" היינו החתימה ע"י העדים, ואילו לרבי אלעזר "וכתב" מתייחס לכתיבת הגט ממש. ולכן מה שצריך "לשמה" בגט, ומה שגט הנכתב במחובר לקרקע פסול – לרבי אלעזר הלכות אלו הן בכתיבת הגט ולרבי מאיר בחתימת הגט (אבל הכתיבה כשרה מדאורייתא גם שלא לשמה וגם במחובר לקרקע). לרבי אלעזר, גט ללא עדים החתומים עליו כשר כשיש עדי מסירה, אלא שלכתחילה חותמים עדים "מפני תיקון העולם", כדי שאם לא ימצאו עדי המסירה יוכשר הגט בעדי חתימה (אמנם, אע"פ שגט ללא עדי חתימה כשר, מכל מקום כשיש עדי חתימה והם פסולים הרי הגט "מזויף מתוכו" והוא פסול, וכן צריך שהחתימה תעשה לשמה וכו'). אך נחלקו הראשונים בדבר: לדעת הרי"ף⁵ והרמב"ם⁶, לרבי אלעזר הגט כשר או

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב.

א לשון הגמרא גיטין ט, ב ועוד.

ב גיטין פו, א.

ג גיטין ג, ב.

ד גיטין פ"ט, מד, ב מדפי הרי"ף. וראה ר"ן שם.

ה הלכות גירושין פ"א טו"ז.

<< המשך בעמ' 24 >>

1 ד, א ד"ה דקיימא.

2 צפנת פענח הלכות גירושין פ"א ה"ג, הלכות ערכין

פ"ז ה"ה.

קול שמחה

פרשת לך-לך

מן הכח אל הפועל

הנס של אברהם אבינו

המדרש^א דורש על אברהם אבינו פרשיה בסיום שיר השירים – "אחות לנו קטנה ושדיים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה. אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז. אני חומה ושדי פמגדלות אז הייתי בעיניו פמוצאת שלום"^ב:

במה הכתוב מדבר? באברהם כשהשליכו נמרוד לתוך הכבשן. "קטנה", שעדיין לא עשה לו הקב"ה נסים. ולמה נקרא "אחות", שאיחה את העולם לפני הקב"ה כאדם הזה שהוא קורע ומאחה... "ושדים אין לה", שעדיין לא היו לו בנים. "מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה", ביום שאמר נמרוד להשליכו לכבשן האש. "אם חומה היא"... אם גותן נפשו כחומה זו שעומדת בפני מלחמות הרבה למסור עצמו על קדושת השם, "נבנה עליה טירת כסף", אלו ישראל שקראם "כנפי יונה נחפה בכסף"^ג. "ואם דלת היא", אם דל הוא מלמסור עצמו על קדושת השם, "נצור עליה לוח ארז", מה צורה שבלוח ארז נוחה להתטשטש, כך אברהם אינו משגיח עליו. אמר אברהם "אני חומה" למסור נפשי על קדושת שמך, ולא אני בלבד, אלא "ושדי כמגדלות", בני בניו חנניה מישאל ועזריה, ודורו של רבי חנניה בן תרדיון וחבריו שיתנו נפשם על

קדושת שמך.

כדי לאחות-לחבר את כל העולם לקב"ה אברהם אבינו "קורע על מנת לתפור" – עליו לקרוע את העולם מהאדיקות בעבודה זרה כדי לאחות אותו לה'. הקריעה הזו מעמידה אותו בנסיון הדורש מסירות נפש, שבעטיו יזכה שהאומה הישראלית תבנה עליו – אומה שבכל אחד מבניה מוטבע כח מסירות נפש (תוך נכונות לשבירת פסלים, גם כאלה הבאים במורשה מבית אבא).

נסיון הוא לשון נס – כאשר אברהם אבינו עומד בנסיון ה' עושה לו נסים והוא מפסיק להיות קטן "שעדיין לא עשה לו הקב"ה נסים". כלומר, קטן וגדול הם טבע ונס – הקטן נמצא במוחין דקטנות, בתוך מגבלות הטבע, והגדול מגיע למוחין גדולות, הוא עצמו נס ואז גם ה' עושה לו נסים.

מן הכח אל הפועל

ב"קול שמחה", המרבה לעסוק במדרש, מבואר שעמידת אברהם בנסיון היא ההוצאה מן הכח אל הפועל של כח האיחוי הטמון בו: ביאור זה. כי אברהם אבינו ע"ה נולד בכח זה לאחה, היינו לחבר את כל העולם לשמו יתברך... ואעפ"כ הוא רק בכח, והיה צריך אברהם אבינו ע"ה להוציא ההכנה הטובה ההיא בעבודת השי"ת ובמעשים טובים אל הפועל. וזו אחות לנו קטנה שאיחה את העולם, כלומר, שראוי לאחות את

מעובד משיעור שבת נח פ"ג על ידי איתאל גלעדי.

א תנחומא נח ב.

ב שה"ש ח, ח"י.

ג תהלים סו, יד.

ומסירות־הנפש שיש לכל יהודי בכח, ומשה רבינו הוא יסוד התורה, המוציאה מהכח אל הפועל את נקודת היהדות בריבוי מעשים טובים. והרמז: **משה עולה מן הכח אל הפועל!**

מיצוי הכח האין־סופי

הנסיון אינו רק לאבי האומה, אלא לכל אחד מבניו אחריו – בכל יהודי מוטבע כח ומגיע זמן של נסיון בו עליו לעמוד כדי להוציא אותו לפועל, כשמן השמים פוקחים עין עליו בצפייה שיעמוד בנסיון. הרבי ר' בונים אומר שההוצאה לפועל צריכה להיות בעיתוי מסוים, ואם האדם מחמיץ את השעה ספק אם יקבל הזדמנות נוספת:

"את הכל עשה יפה בעתו". כלומר, מה שהשם עשה יפה בעולם... והם בכח ההכנה גדולה... הוא רק "בעתו", כלומר, אם האדם מוציא כח ההוא אל הפועל בעתו דוקא, ואם איחר העת אזי בטל הכח ההוא אשר הוכן עליו מתחילה. וזה פירוש המדרש... "ביום שידובר בה". כלומר, בעת אשר יזדמן אליו להוציא הכח ההוא.

אכן, בדורנו החלוש מקובלנו ש"עבר זמנו בטל קרבנו" בבעלי תשובה לא אמרינן" – גם למי שלא עמד בנסיון נותנים עוד צ'אנס ועוד צ'אנס עד שיממש את הפוטנציאל הטמון בו. לאידך, חשוב לזכור שגם מי שעמד בנסיון לא סיים את העבודה – נסיון כבשן האש, עליו מדבר המדרש, היה רק הראשון בעשרת הנסיונות של אברהם אבינו, שהגיעו לשיאם בנסיון העקדה (עליו אמר לו ה' "עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים"^א) – כל נסיון חדש 'מאמת' את קודמיו). כך, הכח הטמון בכל יהודי הוא אין־סופי, ועליו להתקדם מנסיון לנסיון.

ורמז: את מסירות הנפש שאנו יורשים מ"אחד היה אברהם"^ב, "כי אחד קראתיו"^ג, אנו

העולם. קטנה, שעדין לא עשה לו הקב"ה ניסים. כי הניסים נעשים בעולם הזה ובעולם הנבדל על ידי צדיק שעובד את השי"ת בכח נבדל, ורק דוקא במעשה, אבל לא כשהכח הנבדל הוא בכח עדיין. "העולם הנבדל" הוא עולם האצילות, בו טמון הכח האין סופי של "אצילי בני ישראל"^ד, אבל צריך לממש את הכח במעשים טובים בפועל בעולם העשיה, "אף עשיתיו"^ה (ולגלות ש"אצילות איז אויך דא",^ו "שה"אף" הוא ריבוי של האצילות דווקא בעולם המעשה).

העמידה בנסיון גורמת לקיום נצחי של הכח ואי־עמידה בנסיון גורמת לטשטושו ומחיקתו: על אדם כזה יש פקירות עין למעלה מה יהיה ממנו, אם יוציא הכנת הכח ההוא אל הפועל, אז נגמר הדבר ועושים לו נסים כמשפט. ואם ח"ו לא יוציא, וההכנה נשארת בכח בלבד, נדמה הכח ההוא כמו צורה שמצוירת על לוח. ולזה עוד בקל יכולה להמחק גם הצורה ההיא...

"אם חומה היא", כלומר, שימסור נפשו ויוציא הכח אל הפועל, אז "נבנה עליה טירת כסף", כלומר, שראוי הוא להעמיד אומה ישראלית. "זאם דלת היא", שהוא דל מלמסור נפשו, אזי נשאר הכח ההוא בכח, "נצור עליה לוח ארז", והוא כמו ציור על לוח אשר נוחה להתטשטש.

כשאברהם (248) זוכה ל**נס** (110) הוא עולה להיות **משיח** (358) – חושף את הכח המשיחי הטמון בו. הרמב"ן אומר שמלחמת אברהם במלכים רומזת למלחמות המשיח ("כחומה זו שעומדת בפני מלחמות הרבה"). אחרי מלחמת המלכים אומר ה' לאברהם "שכרך הרבה מאד"^ז, ראשי תיבות **משה**^ח. אברהם אבינו ומשה רבינו הם שני ה'גיבורים' של הרמב"ם – אברהם הוא יסוד היהדות, ממנו עצם נקודת היהדות, האמונה

ד שמות כד, יא.

ה ישעיה מג, ז.

ו מאמר הרב המגיד ממעזריטש. ראה סוד ה' ליראיו ש"ב פ"ה.

ז ראה לקו"ת בלק סז, ד ובכ"ד.

ח בראשית טו, א.

ט ספר הלקוטים עה"פ ובכ"ד.

י שיעור שבת בראשית תשע"ד.

יא סנהדרין פט, ב.

יב יחזקאל לג, כד.

יג ישעיה נא, ב.

ולמשש עוד ועוד את הכח האלוקי שהטביע בו ה'. בסופו של דבר, כפי שאברהם אבינו הוא "אב המון גוים"^{טז} המשפיע כיחיד על העולם כולו, כך בכל יהודי טמון כח השפעה אין-סופי על כל העולם:

אמר אברהם "אני חומה", ולא אני בלבד וכו'. כי כן מדות הצדיקים להשפיע על כל הברואים. בזכות העמידה בנסיון, ה"אני חומה" של אברהם והנחלת תכונה זו לדורות ("ושדי כמגדלות"), זוכים ל"אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום" – "שלום אין קץ"^{יז} משיחי לאנושות כולה.

^{טז} בראשית יז, ה.
^{יז} ישעיה ט, ו.

מבטאים ב"אחד" של קריאת שמע^{יח}. האריז"ל מסביר^{יט} שהמלה "אחד" מתחלקת ל"אח ו"ד (רבתי). אח רומז ל"אני חומה", ביטוי העמידה בנסיון, ואף על פי כן באה אחר כך דלת, הרומזת לאי-עמידה בנסיון של "אם דלת היא". כלומר, גם אחרי שהאדם עמד בנסיונות במשך חייו, אמר "אני חומה" והצליח לאחות לה' חלקים מהמציאות הסובבת אותו, עליו לחוש שביחס לכח האין-סופי הטמון בו עדיין לא עשה כלום והרי הוא במצב של "אם דלת היא" – מצב של דלות גדולה, דלת רבתי. תחושת התסכול הזו היא הדוחפת את האדם לעמוד בנסיון הבא

^{יח} שעה"כ ענין ק"ש דרוש ו ובכ"ד (עפ"י ברכות סא, ב).
^{יט} פנ"ח שער הק"ש פי"ב ובכ"ד.

המשך מעמ' 21 <<<

השכל המובן וכן רבי מאיר לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. לכן הוא הולך אחר הפועל-היעילה, עדי חתימה כרתי, מהות הגט. ורמז מובהק: **רבי מאיר = חתימה!** ואילו רבי אלעזר הוא כנגד בינה, אמא^{יא}, לכן הוא מחשיב את הפעולה עצמה, עדי מסירה כרתי, המציאות בפועל.

^{יא} עירובין יג, ב.

יא סתם רבי אלעזר במשנה הוא רבי אלעזר בן שמוע, שמיעה בכינה. ולהעיר שרבי אלעזר בן רבי שמעון הוא כנגד החכמה בתלמידי רשב"א.

ואמא. חכמה ובינה הן מהות ומציאות: **חכמה** היא **מהות** הדבר (**כח מה**), ובינה היא המציאות בפועל (כאשר "החכמה מאין תמצא", החכמה תהפוך למציאות-יש בבינה), וכאן עצם הגט הוא המהות הפועלת ופעולת הגירושין היא המציאות. והנה רבי מאיר הוא בחינת חכמה, "רבי מאיר חכם"^{יב}, "חכמת אדם תאיר פניו"^{יג}, חכמה מעל

^{יב} הוריות יג, ב. וראה קהלת יעקב ערך מאיר.
^{יג} קהלת ח, א.

הארץ המובטחת

גופים כמו קק"ל ומנהל מקרקעי ישראל יכולים לפעול רק בתור באי כוחו של העם היהודי. בנוגע לבעלות פרטית, ניתן להציע שכל יהודי יקבל נחלה בארץ¹, ומי שאינו יהודי יכול לחכור קרקע (בלא שיוגדר כבעלים).

ארבע הבטחות

ארבע פעמים מבטיח הקב"ה את הארץ לאברהם אבינו. הפעם הראשונה בתחילת ביאתו לארץ, "ויעבר אבְרָם בְּאַרְץ עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה וְהִפְנֵעַנִי אִזְ בְּאַרְץ. וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִזְרְעֵל אֲתָן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת". הפעם השנייה לאחר חזרתו ממצרים, "וְה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּדֹת לֹט מֵעַמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וְרֵא אֶת הָאָרֶץ מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׂם צַפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיִּמָּה. כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֲתִנְנֶנָּה וְלְיִזְרְעֵל עַד עוֹלָם". הפעם השלישית בברית בין הבתרים "בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת אַבְרָם בְּרִית לְאַמֵּר לְיִזְרְעֵל נְתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד הַנְּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת... וְהַפֶּעַם הַרְבִּיעִית יַחַד עִם הַצִּוּוִי עַל בְּרִית הַמִּילָה וְשִׁינוֹי הַשֵּׁם מֵאַבְרָם לְאַבְרָהָם "וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין יִזְרְעֵל אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת לְךָ לְאַלְהֵים וְלְיִזְרְעֵל אַחֲרֶיךָ. וְנָתַתִּי לְךָ וְלְיִזְרְעֵל אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ מְגַרִּיךָ אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן" המשך בעמ' 31 <<<

פרשת לך לך היא פרשת ארץ ישראל השלמה. הקב"ה נתן את הארץ לאברהם אבינו, ומאז היא שייכת לאברהם ובניו², "ארץ ישראל מוחזקת היא"³, קניין עם ישראל לעולם ועד ("ארץ ישראל בחזקתנו עומדת לעולם ואע"פ שאין אנו שולטים בה"⁴). בני עם אחר יכולים להתגורר בארצנו בתנאים מסוימים (כ"ג ר"ת) אך הבעלות על הארץ שמורה ליהודים. רק בדרך זו, יכולים אברהם ובניו להאיר כראוי לכל בני האדם בעולם, "לך לך אל הארץ אשר אראך... ונברכו בך כל משפחות האדמה". זהו היסוד ל'מלכות ישראל' המקווה, שלטון עם ישראל בארץ המובטחת.

בתיקון המדינה כיום יש להגדיר: אדמות מדינה וקרקעות ציבוריות בארץ שייכות לעם היהודי, דהיינו כלל היהודים בעולם. ממילא,

נערך ע"י יוסף פלאי לפי שיעור י"ג חשון תש"ע.

א כולל גרי הצדק, השייכים לנחלת הארץ מצד היותם בני אברהם, כדברי הרמב"ם הלכות ביכורים פ"ד ה"ג, רמב"ן בבא בתרא פ"א, ב. אמנם הגרים לא נטלו בפועל חלק בארץ, אבל לעתיד לבוא אף הם יקבלו, כמבואר בקהלת רבה א, יח, ובמשנה למלך הלכות ביכורים שם. וראה לקו"ש ח"ל פרשת חיי שרה שיחה א הערה 57. מאמרו של הרב גערליצקי בקובץ הערות וביאורים תתרד.

ב בבא בתרא קיט, א. עבודה זרה נג, ב. וראה אנצ"ת ערך 'ארץ ישראל'. מאמרו של הרב שלמה יוסף זיון, 'ברית בין הבתרים', בספר 'לאור ההלכה'.

ג תשובת הגאונים המובאת בתשובות רש"י (ספר האורה ח"ב סימן קנה) ובעוד הרבה פוסקים. וראו קובץ תחומין כד, במאמר 'בעלות נכרים באדמות ארץ ישראל'. ד וראה מדור זה בגליון כי תשא תשפ"ב.

ה בהגבלה שנחלה זו מותנית בחלוקת הארץ בימי המשוח, ככתוב בספר יחזקאל, וראה הלכות מלכים פ"ב ה"ג.

הסיפור החסידי

רבי מנחם נחום מטשרנוביל | לסמוך על מושכל ראשון

רבי מנחם נחום מטשרנוביל נולד בשנת ת"ץ לאביו רבי צבי, ועל פי מסורת המקובלת בחב"ד, היה רבי נחום נכדו של רבי אדם בעל-שם. נודע על שם ספרו 'מאור עינים', אחד מספרי היסוד של תנועת החסידות, ומייסד שושלת חסידות טשרנוביל. היה זקן תלמידי המגיד ממעזריטש ועוד זכה להסתופף בצל מורנו הבעל שם טוב. רבי נחום נהג כ'מגיד' והסתובב בין העיירות לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות. אחר פטירת המגיד ממעזריטש, התקבצו סביבו חסידים ואנשי מעשה והוא נהג באדמו"רות. חצרו התקבעה, לאחר נדודים, בטשרנוביל שבוהלין (היום אוקראינה). רבים מצדיקי דורו היו נוסעים אליו כחסידים. רבי נחום נפטר בי"א מרחשון תקנ"ח ומנוחתו כבוד בטשרנוביל.

כ"ק הרה"צ פתח את תיבת השולחן אשר בה היה מניח כספי המעמדות שהביאו, וירא המקורב כי מונחים שם כמה מטבעות כסף והרבה מטבעות נחושת, ואת השטרות לא ראה, ויתמה על זה. כ"ק הרה"צ אמר לו לקחת כל מטבעות הכסף והנחושת, וגם נמצאו ביניהם שלשה דגרי זהב – רענדלעך – וימנם הגבאי. ויעל מספר כל המטבעות עם דגרי הזהב קרוב למאה רובל בשטרות. וישאר המקורב עומד על מקומו באין אומר ודברים כי לשאול על אודות הסך שלש מאות רובל לא רצה, ולא ידע מה לעשות, והדבר אשר לא יוכל לשלם גם חלק החובות נגע ללבו. כ"ק הרה"צ ראה כי פני המקורב עגומים במאד ויאמר לו, מדוע פניך כה עצובים? הלא תודה לאל הנותן לחם לכל בשר, שלח בחסדו הטוב חסד חנם והרבה מבני ישראל יחיו ממקומות שונים, עמלו וטרחו ויביאו לנו סכום כזה! המקורב, אם שהיה איש הראוי להיות מקורבו של כ"ק הרה"צ, אבל בכל זה לא יוכל להתאפק, כי דבר החובות והדוחק הגדול אשר שרר בבית כ"ק הרה"צ נגע ללבו במאד מאד, וכמו מעצמם נתקו דברים, היוצאים מלב כואב: ואיה איפוא השלש מאות

רבי מנחם נחום זצוק"ל ז"ע מטשרנוביל הי' עני גדול, ובכל עת היה דחוק בפרנסתו. פעם בא חסיד, והביא לו דורון שלש מאות רובל בשטרות – שהם מאה רובל כסף. בני ביתו של כ"ק הרה"צ, והמקורב – הוא הגבאי ראשון המשמש בקודש – נהנו במאד, כי סוף סוף יצאו מן החובות העצומים בעד לחם, בשר, דגים ועוד מצרכי בית המוכרחים ביותר. אחרי אשר יצא החסיד שהביא השלושה מאות רובל, נכנסו כמה עשיריות חסידים, והפסיקו לתפילת מנחה וערבית. אחר תפילת ערבית סגר רבי מנחם נחום את חדרו על משך זמן והי' עסוק בינו לבין עצמו. אחר כך פתח דלת חדרו וצוה להכניס את אחד החסידים אשר כבר היה אצלו, ואחריו קיבל חסידים עד שעה מאוחרת בלילה. בלילה בא הגבאי הראשון, המכלכל בית כ"ק הרה"צ, לבקש מאת כ"ק הרה"צ שייתן לו על כלכלת ההוצאה הדרושה. וביודעו מהסך שלש מאות רובל היה בטוח כי יוכל לשלם חלק החובות, וכבר הייתה אצלו רשימה מפורטה כמה ייתן לכל בעל חוב.

תיכף כאשר הובא לי הסכום לאמר: נחום הובא לך שלש מאות רוביל, קח את הכסף וחלקהו לשהה חלקים. חמשה חלקים תחלק לנצרכים, וחלק אחד תקח לך; הוא לא אמר לי כן, אלא כאשר זיכני השי"ת לשמוע קול היצר-טוב לעשות כראוי, בא הוא [היצר-הרע] באומנות חכמתו לרמות אותי. ואקיים עצת היצר הטוב, ואקרא לחסיד ואתן לו את השלש מאות רוביל. (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ד, עמ' קל"ה)

כמו צדיקים רבים אחרים, סומך רבי נחום על מחשבתו הראשונה והנועזת יותר מעל המחשבה השנייה, השקולה והנבונה יותר לכאורה. מהיכן מגיע הכח הזה? בספר היחס של שושלת רוז'ין, שרבי נחום הוא מאבותיה, מופיעות גם הנהגות ואמרות מתורתו השופכות אור על הנקודה הזו: לפי העולה מתורתיו, טהרת המחשבה הייתה מרכזית מאוד אצל רבי נחום. הוא נהג לומר בשם הבעל שם טוב (אצלו היה פעמיים, בעוד שאת עיקר תורתו קיבל מהמגיד ממעזריטש): אשרי אדם לא יחשוב ה' – לו עוון. אשרי האדם שרגע קצר של חוסר מחשבה על ה' נחשב לו כבר לחטא. אך עם זאת, לא מדובר כאן בדבקות של כיווץ ושל חרדה. במקום אחר בספר מדגיש רבי נחום: תטהר רעיונותיך ומחשבותיך מלחשוב מחשבות רבות, כי אם מחשבה אחת: לעבוד הבורא בשמחה. כי **מחשבה** אותיות **בשמחה**. זהו סודו של רבי נחום. צדיק שעיקר עבודתו במחשבה, ושמח במחשבתו, ממילא מחשבותו הראשונה באה מצד הקדושה. אך החשבונות הרבים שהוא עלול להסתבך בהם, הם בבחינת הנאמר במח הבינה: "מינה דינין מתעריך". דינין הם ביקורת, על הזולת וגם על עצמך: מה פתאום לתת ליהודי הזה את כל הכסף? השכל נוטה לעורר דינים, שאצל אנשים כערכנו הם הכרחיים כדי לעצור את שטף המחשבות הלא מתוקן. עבודת הצדיק היא לדחותם, ולהטות את הכף אל צד החסד.

רובלים שהביא חסיד פלוני, אשר בצירוף סכום זה היה אפשר לשלם חלק מהחובות המגיעים! אמת הדבר – אומר כ"ק הרה"צ – הובא לי שלש מאות רובלים, וברגע הראשון שמסרם ברשותי היה לי לפלא מדוע מגיע לי סכום גדול כזה, ואחרי כן נהייתי כי מצאתי חן בעיני ה' יתברך לתת לי ולבני ביתי מזונותי בהרחבה גדולה ובדרך כבוד גדול כזה, אבל וכאשר התבוננתי בזה כי השי"ת נתן לי השפעה גשמית הייתי בצער גדול פן הוא חלף איזה שפע רוחני.

בין החסידים אשר היו אצלי היה אחד אשר גילה לפני מצוקת לבבו, איך כי זה כשנה אשר לא שילם שכר לימוד הבנים, והמלמד הוא עני מדוכא, אבל ירא שמים גדול, ומחזיק את בניו בתקוה כי ישלם לו, ומגיע מאיתו שכירת הרחיים ובית המלון בעד שמונה חדשים, ואם לא ישלם יגרשהו אדון האחווה, ועל כולם עשה שידוך עבור בתו הבכירה וצריך להכניסה לחופה ואין לו במה.

כאשר שמעתי את כל אלה, עלה בדעתי כי אפשר הדבר אשר זיכני השי"ת להיות גבאי צדקה, כי אותו סכום הגדול אשר הובא לי הוא בשביל שאזכה במצות גדולות כאלו: תלמוד תורה, הצלת משפחה והכנסת כלה, ואשאל את החסיד כמה עולה חובותיו וצרכי הכנסת כלה, וארא כי הסכום מכוון הוא.

כשעלה בדעתי לתת את הסך שלש מאות לחסיד הנזכר, עלה ברעיוני האם צריכים לתת סכום גדול כזה לאיש אחד, הלא בסכום כזה אפשר להחיות לכל הפחות שש משפחות שיהיה להם פרנסה. באתי במבוכה ולא ידעתי מה לעשות כי שתי הדעות, זו האומרת לתת לחסיד הנזכר, וזו האומרת לחלקם לכמה משפחות, שתיהן צודקות וישרות, ולא היה לי הכרע בדבר, ואסגור את חדרי להתבונן איך להכריע.

בהתבונני הכרתי כי שתי הדעות הנזכרות באים משני השופטים: האומר אשר סכום זה צריכים לחלקו לכמה משפחות אינו היצר-הטוב, כי אם היה דעתו של היצ"ט היה צריך לחוות דעתו

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מכתב לכינוס 'הקהל' והתחלת שאלת גשמים

ב"ה, ג' מרחשון, הילולת הרה"ק
מרוז'ין, שנת-הקהל תשפ"ג

לתלמידים ולתלמידות
היקרים ביצהר – ובכל אתר
ואתר – ה' עליהם יחיו, שלום
וברכה

ב"ז מרחשון נתחיל לשאול
את הגשמים, כאשר כבר
משמיני עצרת אנו מזכירים
גבורות גשמים – "משיב הרוח
ומוריד הגשם"^א.

מורנו הבעל שם טוב
מפרש^ב שאחרי כל חגי תשרי,
בהם עסקנו בעיקר בעבודה
רוחנית, אנו אומרים "משיב
הרוח ומוריד הגשם" –
הגיע הזמן להשיב-לסלק את
הרוחניות ולהוריד למטה את
הגשמיות. כלומר, זהו הזמן
למש ולגלות את פירות
כל העבודה הרוחנית ולהגיע
לתכלית-המכוון – הורדת
כל הברכה בגשמיות כך שתתן
את תוצאותיה בשטח. כמובן,
גם לברכה הגשמית עצמה יש

א ריש מסכת תענית.
ב תולדות יעקב יוסף קדושים אות
יא, הובא בשמן למאור (באברויסק)
לשמיני עצרת.

מטרה – לתת לנו את הכח
לעבוד את ה' "בשמחה ובטוב
לבב מרב כל"^ג וכך "לתקן עולם
במלכות שדי"^ד בפועל ממש.

בדברי מורנו הבעל שם טוב
מתפרש שה' "משיב הרוח"
מעלינו, אך הפשט הוא שה'
"משיב הרוח" עלינו ומתוך
כך "מוריד הגשם". במעשה
בראשית קודמת הרוח,
"ורוח אלהים מרחפת על פני
המים"^ה – "זו רוחו של מלך
המשיח"^ו – "לויאמר אלהים
יהי אור ויהי אור"^ז (וגם הגשם
נקרא אור^ח). באותו אופן אנו
מתפללים שה' ישיב עלינו את
"רוח אפינו משיח הוי"^ט כדי
שיתקיים בנו "מוריד הגשם"
בגילוי האלקות בגשם העולם.
ורמז: הורדת הגשם היא על

ידי חילופי ותמורות האותיות,
וכך **גשם** בחילוף אותיות
אתב"ש אותיות **רבי**, ר"ת

ג דברים כח, מז.

ד נוסח "עלינו לשבח".

ה בראשית א, ב.

ו בראשית רבה ב, ד; זהר ח"א

קצב, ב.

ז בראשית א, ג.

ח ראה איוב לו, יא (ובמפרשים שם).

ט איכה ד, כ.

י וראה שער היחוד והאמונה פ"א

ופי"ב.

ראש בני ישראל^א. בזכות מקיף
"רוחו של מלך המשיח" יורד
ומתגלה בעולם רבי המתאים
לדורו, "דור דור ודורשיו"^ב,
המנהיג את פרטי המציאות
ומגלה בהם אלקות.

יהי רצון שתזכו לזמן חורף
פורה ומצמיח, בלימוד תורה
על מנת "ללמוד וללמד לשמור
לעשות", כאשר כל המאמצים
הרוחניים יתנו את פירותיהם
בגשמיות, כמתאים לשנת
הקהל – "למען ישמעו ולמען
ילמדו ויראו את הוי' אלהיכם
ושמרו לעשות את כל דברי
התורה הזאת"^ג – עד למימוש
התכלית של תיקון עולם
במלכות שדי והפיכת העולם
כולו ל"דירה בתחתונים"^ד עד
ש"עין בעין יראו בשוב הוי'
ציון"^ט!

בברכה,

הרב יצחק גינזבורג

יא לקומ"א קיא.

יב סנהדרין לח, ב; בראשית רבה

כד, ב ובמדרשים רבים.

יג דברים לא, יב.

יד תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

טו ישעיה נב, ח.

רמאים של אמן

מתגלה ביכלת המיחדת לעורר את מדת הרחמים. פאשר יוצאים בני ישראל לגלות הארצה בוכה בכי תמוררים "על בניה כי איננו", ולא מרפה עד לשמיעת ההבטחה מפי ה' יתברך "ושבו בנים לגבולם". אנב, רחל בחשבון גימטריא עולה דמעה דמעה, רמו עבה לדמעותיה החמות. ביצד מתעוררת מדת הרחמים?

דע פרחוב

רחמים עבר ילדות קשה. הוא התייתם מאמו בגיל צעיר, ואביו לא הצליח למלא את מקומה ואפלו לא את מקום עצמו. הסבה פשוטה, הוא היה מכור למשחקי המורים. במקום לעבד לפרנסתו הוא היה מבלה את זמנו בעסוק המפקפק, כה שבמקום להביא כסף למחית ילדיו היתומים הוא היה עסוק בבזבוז. על תשומת לב לתפקודו הלמודי של רחמים בבית הספר לא היה בכלל מה לדבר. וכך באפן טבעי רחמים 'גלש' החוצה, אל חבורת נערי הרחוב,

שלום ילדים!
השבת, ביום יא מרחשון, נצין את יום הסתלקותה של רחל אמנו. זכתה רחל, והיא היחידה מבין ארבע האמהות שיום הלולתה זוכה להזכר בכל שנה ואף נדפס בכל לוח שנה. רחל היא גם היחידה מביניהן שאינה קבורה במערת המכפלה, יחד עם יעקב אבינו, אלא על אם הדרך, בבית לחם. ואם כבר הזכרנו את המלה 'אם'... יא חשון הוא היום הארבעים ואחד מראש השנה (שלושים ימי חדש תשרי ועוד אחד עשר מחשון), ולכן מתאים לכנות יום זה בשם 'יום האם'!

הרמו הנחמד מבטא את אישיותה של רחל, האם היהודיה, שכל כלה מסירות נפש על בניה. במשך שנים רבות של עקרות היא ממתינה בצפיה לבנים, וכשנולד בנה השני, בגימיו, היא מוסרת את נפשה בפעל ומסתלקת מן העולם בעת הלדה. גם אחרי פטירתה היא אינה נחה. מסירות האם היהודיה לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

יכלתי אני להיות בדיוק כמוהו. בסוף הכל גדלתי במרחק חמשה רחובות ממנו, אלא שאני זכיתי בהורים חמים, תומכים ואוהבים, והוא לא". עזרא ממש התמלא כלפיו ברגשות רחמים. המפגשים בין השנים נמשכו מספר שבועות עד שלעזרא התגלתה גבדה שגרמה לו לזעזוע. תוך כדי שיקה עם רחמים התברר לעזרא שסבא-דבא של רחמים הוא לא פחות מאשר צדיק מפרסם ביותר בדור הקודם.

כ"ו פנאי'אית דמאפא

באותו רגע השתנו רגשות הרחמים של עזרא ללא הכר. עד היום כאב לו ההבדל ביניהם. כאבה לו הגבדה שרחמים התגלגל שלא באשמתו, בגיל צעיר מאוד אל הרחוב, במקום לגדל בבית רגיל כאדם מן הישוב, כמו שהתנהלו חזיו שלו. אבל הגבדה החדשה העצימה את הפעה מסתבר שרחמים הוא "בנם של קדושים", הוא לא רק אמור להיות אדם רגיל מן השורה. הוא בכלל אמור להיות דגמה לאחרים, רב חשוב בישראל, כמו אחרים מבני משפחתו. נפילה כזו היא ממש "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא" (=מגג גבוה לבור עמק).

ואם נשתמש במלים של פנימיות התורה: ארח החיים ומעגל הפשע בו נתון רחמים משקף את המציאות בה הוא חי. שם הוא נמצא. לעמית זאת,

אותם מצא לו לחברה ועמם עשה את צעדיו הראשונים בעולם הפשע.

בתוך זמן קצר הסתבר רחמים בפרישה פלילית ומצא את עצמו מאחורי סורג ובריח. ומה קרה שם? אולי נחשתם. שם בפלא הוא פגש את העברנים הכבדים, עתירי הנסיון, שלמדו אותו שיטות מתחכמות למעשים הקלוקלים. כאשר תמה תקופת המאסר שוב מצא ידידנו את עצמו בזירת הפשע, אבל הפעם ברמות חמורות יותר. כאשר נתפס בפעם השניה הוא נשלח למאסר לתקופה ממשכת יותר.

עזרא ורחמים

הגלגל חזר על עצמו חלילה. רחמים נכנס ויצא את שערי בית הפלא שוב ושוב, עד שיום בהיר אחד הוא פגש את עזרא. עזרא היה ממבקרו הקבועים של בית הפלא, אבל לא כאחד האסירים. עזרא הגיע מדי יום בשליחות רבו במטרה לעודד את אותם יהודים שבפלא, לעוררם לתשובה ולתת להם הזדמנות לעלות על דרך הישר ולחזור למוטב. הוא ישב במשך שעות ארוכות עם כל אסיר ומצא מסלות אל לבבו.

המפגש בין עזרא לרחמים היה מצלח והשנים התחברו זה לזה. עזרא הבחין באישיותו של רחמים, זו המכסה בעבר מפקפק, ונקשר אליו. "מה הוא אשם?", חשב עזרא לעצמו, "הרי

מלמדת אותנו לעורר רחמים על עצמנו. פֶּאֶשֶׁר אֲנִי מַגְלָה שֶׁהַתְּנֵהֲגָתִי לֹא פְּשׁוּרָה – אֲנִי מִצְטַעֵר. בְּסֵךְ הַכֹּל אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת יָלֵד טוֹב. אָבֵל אִם אֶחָשֵׁב עַל הַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ הִגַּעְתִּי, עַל הַנְּשָׁמָה הָאֱלֵקִית שֶׁשׁוֹכֵנֶת בְּתוֹכִי, "חֲלֵק אֱלוֹהִים מִמַּעַל מִמֶּשׁ", יִגְבְּרוּ הַרְחָמִים כְּלַפֵּיהָ בְּאֵין עֲרָף! הִיא נִפְלָה מִמָּקוֹם גְּבוּהָ בְּאֵמֶת!

שְׁנֹזְכָה לְעוֹרֵר רְחָמִים רַבִּים מִמָּקוֹר הַרְחָמִים!

שֶׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

יָ?

הַמָּקוֹם בּוֹ רְאוּי הָיָה לוֹ לְהִיּוֹת, הַמָּקוֹם אֵלָיו הוּא שֶׁיֵּךְ בְּאֵמֶת, וְשֵׁם הָיָה לוֹ גְּדֹל בְּמִצִּיאוֹת אַחֲרָת, מְשַׁקֵּף אֶת הַמַּהוּת שְׁלוֹ, מָה הוּא בְּאֵמֶת. פֶּאֶשֶׁר הַבְּחִין עֲזָרָא בַּפַּעַר הַגְּדוֹל בֵּין הַמִּצִּיאוֹת בְּהַ נְתוּן רְחָמִים לְבִין אֲרוּחַ הַחַיִּים הַרְגִיל שְׁלוֹ, הוּא הַתְּמִילָא רְחָמִים, אָבֵל פֶּאֶשֶׁר הַתְּגָלָה לוֹ יְחוּסוּ שֶׁל רְחָמִים הַתְּבַהֲרָה לוֹ מְהֵי הַמַּהוּת הָאֵמֶתִית שְׁלוֹ. כְּעֵת גְּדֹל הַפַּעַר בֵּין הַמִּצִּיאוֹת לַמַּהוּת וְהַתְּעַצֵּם פִּי כְּמָה וְכְמָה, וְיַחַד עִמּוֹ גְּדֹלוֹ גַם הַרְחָמִים כְּלַפֵּיו.

וְמָה אֶתְנוּ? בְּכִיָּתָהּ שֶׁל רַחֵל אִמֵּנוּ

המשך מעמ' 25 <<

לְאַחֲזֵת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים."

כֹּל הַבְּטַחָה מֵהוּוּה נִדְבָךְ נוֹסֵף בְּמַתְנַת הָאָרֶץ (כְּמוֹ שֶׁמְבֹאֵר הַרְמַב"ן). בַּפַּעַם הָרֵאשׁוֹנָה, הַמַּתְנָה מֵתִיַּחֲסַת בְּעִקֵּר ל"אָרֶץ שָׁכֵם" (רֵאשִׁית וְתַמְצִית הָאֲחִיזָה בָּאָרֶץ כּוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב אֲבִינוּ נִכְנַס תְּחִילָה לְשָׁכֵם וְכֵן יִשְׂרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן), וּבַפַּעַם הַשְּׁנִיָּה לְכֹל הַמְּרַחֵב לְאַרְבַּע רֹחוֹת. אֵךְ עַדִּיין הַגְּבוּלוֹת אֵינָם מִפּוֹרְטִים בְּשִׁלְמוֹת וְהַנְּתִינָה הִיא בְּלִשׁוֹן עַתִּיד ("אֲתָן, אֲתַנְנָה"), וְאֵילוֹ בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית וְהַרְבִּיעִית זֶה מַתְנָה גְּמוּרָה בְּלִשׁוֹן עֵבֶר, "נִתְתִי".

בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית נִכְרַתַת בְּרִית שְׂאִינָה מִשְׁתַּנָּה, הַמְּבַטִּיחָה שְׁגָם אִם יִשְׂרָאֵל יַחְטֹאוּ

ח"ו לֹא יֵאבְדוּ אֶת זְכוֹתָם עַל הָאָרֶץ, וּמִפּוֹרְטִים "גְּבוּלוֹת הַהִבְטַחָה" הַרְחִבִים בִּיְתֵר. בַּפַּעַם הַרְבִּיעִית נִכְרַתַת בְּרִית נוֹסֶפֶת, יַחַד עִם בְּרִית הַמִּילָה (וּבְזֹכֹת הַמִּילָה אֲנִי יוֹרְשִׁים אֶת הָאָרֶץ) וְגִילּוֹי הַשְּׂגָחַת ה' הַמִּיּוֹחֶדֶת בָּאָרֶץ, "וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים, שֵׁם אֱהִיָּה לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲבֵל הַדֶּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּמוֹ שְׂאִין לוֹ אֱלוֹהִים". בְּרִית הַמִּילָה חֲקוּקָה בְּבִשְׂרֵנוּ בְּכֹל מָקוֹם, וְהִיא מְבַטִּיחָה שְׁגָם לְאַחַר גְּלוּת בְּאַרְצוֹת נֹכַר עוֹד נֹשֵׁב לָאָרֶץ הַקֹּדֶשׁ. בְּעוֹמֵק, הַהִבְטַחָה הַרְבִּיעִית מַגְלָה שֶׁהַקֶּשֶׁר בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא 'לֹא מִקוּמִי', בְּכֹל מָקוֹם שֶׁיְהוּדִי נִמְצָא הוּא קֶשֶׁר לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִעַצֵּם נְקוּדַת הַיְהוּדוּת שְׁבוּ ('נְקוּדַת צִיּוֹן'), וּלְבִסוּף יִזְכֶּה לְהִגִּיעַ בְּפוּעַל אֶל הָאָרֶץ וּלְרַשֵּׁת אֹתָהּ.

הבעל שם טוב ממשיך לדבר. אחד מיסודות

החסידות הוא קבלת תורה מפי רב הדומה למלאך, משום שתורה כזו ממשיכה לפרות ולרבות. זו הסבה הפנימית לכך שעל אף שעברו כשלוש מאות שנה מאז שהאיר אורו של מורנו הבעל שם טוב – לא נס ליחה של הרעננות שהוא הביא לעולם היהודי. תורות-היסוד של הבעל שם טוב ממשיכות לחשוף פנים חדשות ולפעול פעולות חדשות בלבבות ישראל.

הגליון הבעל-שם-טובי שלפנינו ממחיש את הנקודה הזו היטב: מחד, הוא מכיל שני שיעורי קצרים בתורות יסוד של מורנו הבעל שם טוב, המגלים עד כמה הדברים כפי-שהם אקטואליים וחשובים, תוך הדגשה שדווקא בדורנו יש ערך לשיבה אל המושגים המקוריים של הבעל שם טוב – בדגש על **סוד החשמל** ודרך העבודה של **הכנעה-הבדלה-המתקה**. מאידך, השיעור הטרי והמרכזי שבו ממחיש כיצד הדברים ממשיכים לפרות ולרבות – סוד החשמל מקבל פרשנויות חדשות, רגישות ומופלאות בחיי הנישואין ובתחומי עבודת ה' נוספים, ויסודות התפלה של מורנו הבעל שם טוב ממשיכים הלאה לעוד תחומים של עבודה פנימית, אישית וחינוכית.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר